

CÜMHURİYET HALK FIRKASI
Temsil Neşriyatı

İbnürrefik Ahmet Nuri

HİMMETİN OĞLU

Muzikalı Komediya
3 Perde

1934

Hakimiyeti Milliye Matbaası

CÜMHURİYET HALK FIRKASI

Temsil Neşriyatı

İbnürrefik Ahmet Nuri

HİMMETİN OĞLU

Muzikalı Komediya

3 Perde

1934

Hakimiyeti Milliye Matbaası

İbnürrefik Ahmet Nuri

Himmetin Oğlu

Muzikalı komediya

3 Perde

Birinci ve ikinci perde 1926 ve üçüncü perde 1929 senesinde geçer.

Eşhas

Himmet Ağa	55 yaşında
Veli (oğlu)	23 "
Muammer (Velinin arkadaşı)	25 "
Köy İmamı	50 "
Samoel (tefeci)	45 "
Hasan (genç bir köylü)	
İhtiyar bir köylü	
Birinci köylü	} genç
İkinci köylü	
Gülsüm (Velinin Anası)	45 "
Ziba (Velinin nişanlısı)	20 "

Kadın erkek köylüler

Birinci Perde

Orta halli bir köy evinin açık havlusu. Solda iki katlı küçük bir köy evinin ön cephesi, evin kapısının üstüne bir çift eski çarık asılıdır. Nihayetle tahta parmaklık ve bu parmaklığın ortasında geniş bir methal vardır, sağda birinci planda tarlalara giden yol ve ağaçlar, ikinci planda bir kuyu, ortada büyük bir ağaç, ağacın altında bir tahta kanep ve şurada burada iskemleler, nihayetleki parmaklığın arkasında uzaktan geniş tarlalar başaklar ve dağlar görünür. Vakit sabahtır.

Birinci meclis

Kadın erkek köylüler, sonra Himmet ağa

(Perde açıldığı zaman derinden köylülerin türküsü işitilir, Türkü sesleri yavaş yavaş yaklaşır. Köylüler nihayetle sahneye girerler. Ellerinde orak, tırpan vardır.)

Umum köylüler

Bu kıta içeri-
de okuna-
caktır.

{
Günler doğar zulmet gider
Tanrı bize himmet eder
Terlerle alınımızın
Bu toprakta inci biter

(Sahneye gelerek)

Arş ileri arş ileri

Şan yolunun Türk erleri

Tarlamızda altın başak

Buğdayımız çok yumuşak

Kalkın artık uyku yeter

Şu dağları haydi aşak

Arş ileri arş ileri.

Şan yolun türk erleri

Himmet — (*Pencereden kendini göstererek*) Merhaba evlâtlar.

Köylüler — Merhaba Himmet ağa.

Himmet — Eğlenin aşağıya geliyorum. (*Himmet pencereyi kapar. Köylüler kendilerine çeki düzen verirler. Himmet evin kapısından çıkarak*) çocuklar! haniya siz bana Himmet ağa demeyecekdiniz. Bana sap sade Himmet Baba demenizi ben sizlere ısmarlamadımı idi? ben sizin ağanız olmaktan özge babanız sayılırım.

Köylüler — Merhaba Himmet baba.

Himmet — Evlâtlar! gün yükseliyor. Haydi tarlalara varınız. Allah kuvetinizi, kısmetinizi artırsın.

Köylüler — Allah sana çok ömür versin.

Himmet — Evlâtlar! ben tamam elli beş sene bu ömrüme tırpan attırdım. Ben siz yaşta iken sap sade bir rençber idim. Gün doğmadan tarlaya koşardım. Dedelerimizin kanlarıyla yuğrulmuş bu mübarek toprakları zaif kollarımla eşerdim, ekedim, biçerdim. Kızgın güneşler altında alınımın terleriyle sulardım. Allahıma bin şükür emeklerim boşa kitmedi. Ekdiğim gayret tohumları geldi yetişti hem devletime hakkı olan vergiyi verdim. Hem çift çubuk sahibi oldum. Ömrümün bu son günlerinde (*evi göstererek*) şu ocağımda tencerem kaynıyor... çocuklar! bu topraklara Allah bereket saçmıştır. Bakır ekin altın biçersiniz. Haydi göreyim sizi. (*Köylüler sağ taraftan gitmeğe davranırlarken Himmet onları durdurur*) biraz eğlenin evlatlar. (*Köylüler durur*) oğlum Veliden dün bir mektup geldi. İçinizde okumak bilen varmı? (*Köylüler birbirinin yüzüne bakarlar*).

Birinci köylü — Yok ağam

Himmet — Ne yazık... ben de bilmiyorum.

İkinci köylü — Vaktile bizi okutmadılar ki... rahmetli babam: "ülen Mehmet! Okuyupta salyana kâtibi, öşür-cümü olacaksın? Sana tarla, davar sürmek gerek,, demişti.

İhtiyar köylü — Namaz kılıyoruz da namazda okuduğumuz şeyleri bilmiyoruz. Kulhüve deyip gidiyoruz. Bir gün bu ne demektir diye imama sordum. Bena: Allahın sözüne karışma günahdır,, diye tersledi.

Himmet — Ah! Hep o imamlar, kadılar değil mi ki bizi cahil bıraktılar. Yalnız kendileri bilgilik taslamak için bizi okutmadılar. Günahları boyunlarına. Kıldığımız namazları Allah kabul etsin.

İhtiyar köylü — Amin. Amin ama Himmet ağa yarın ahirette Allahın yüzüne nasıl bakacağız. Huzuruna çıktığım zaman bana: "Şaban namaz kıldın dua ettin. Namazında, duanda ne dediklerini biliyormu idin,, dese ne cevap vereceğim. Cavap veremeyince bana kızıp da: "Hey Allah mustahakkını versin cehennem ol,, demez mi?

Himmet — Dedim ya günahı bizi okutmayanların boynuna. Şükür Allaha benim bu yüzden gönlüm rahat. Oğlum Veliyi okumak için İstanbula yolladım. Amma işte mektupları geliyor onları okutmak için köyde adam arıyorum. İmamdan başka kimse yok. O da naz ediyor.

Birinci köylü — Çünküm okuması kıt.

Himmet — ... Evlâtlar! gün bugündür okuyunuz. Okumakta çok kâr vardır. dünyayı, hanyayı, konyayı anlırsınız. Hesabınızı kitabınızı bilirsiniz. Hani bizim saraf Samoel var ya. Ne yaman bir Yahudidir. Üç beş ayda bir alacak toplamak için köylere gelir gider. Bir dakikada sizin aklınızın ermediği hesapları yapar. Parasını alır gider. Sonra siz beş altı arkadaş toplanırsınız. Borcunuzu parmaklarınızla tekrar tekrar hesaplırsınız. Saatler, günler geçer içinden çıkamazsınız.

İkinci köylü — Kurnaz herif kaç defa bizi beş on lira yere vurdu.

Himmet — Okumuş olsaydınız, hesap bilseydiniz yere vuramazdı. (*Kadınlara hitaben*) kadınlar! kızlar! sizle-

rin de okumuş ana olmanız gerektir. Önce okumak size düşer. Memlekete insan yetiştiren sizsiniz. Yetiştireceğiniz insanları en önce beşikte siz okutmalısınız ki memlekete faydalı büyüsünler. Ananın çocuklara verdiği ders hoca dersinden daha değerlidir... Ne ise okumak derin bir iştir ben cahil olduğum için size derinliğini anlatamam. İnşallah oğlum okumasını bitirsin, selâmetle gelsin o size anlatır.. Haydi şimdi işinizden kalmayın, önceleyin ırmak tarafındaki tarlayı biçin, onu harman demeti yaptıktan sonra sol tarafta değirmenin eteğine inersiniz. Ben kuşluk zamanı gelir size bakarım.

(*Köylüler türkünün son kısmını söyleyerek sağdan giderler.*)

Köylüler

Tanrı verdi çok bereket
Sen edersen bir hareket
Durma yapış oraklara
Ta gidelim iraklara

Arş ileri arş ileri
Şan yolun Türk erleri

Vatan bekler bu nimeti
Esirgeme sen hizmeti
Açtı sana geniş yollar
Gazimizin bin himmeti

Arş ileri arş ileri
Ey kahraman Türk erleri

(*Köylüler sağdan giderler Himmet bir müddet arkalarından bakup eve giderken nihayetden Hasan gelir.*)

İkinci Meclis

Himmet, Hasan, Sonra İmam

Hasan — Himmet ağa!.. Himmet ağa!
Himmet, (*dönerek*) — Ne var?... Kim o?
Hasan — Ben... Hasan.

Himmet — Hoş geldin Hasan.

Hasan — Sana borcumu getirdim ağam. (*Himmetin elini öper.*)

Himmet — Ne borcu?

Hasan — Rahmetli babama hasta iken on lira borç vermişdin ya.

Himmet — Vermiştim. Ne olmuş?

Hasan — İşte o borcu getirdim.

Himmet — Sen o borcu geçen ramazan ödedin ya.

Hasan — Hepsini değil. Üç lirası kalmıştı. (*Çebinden üç kâğıt çıkarıp Himmete uzatır.*)

Himmet — (*parayı iterek*) Sen bunadın mı çocuk? Bana borcunu tamam verdin. Senden bir para alacağım kalmadı.

Hasan — Üç lira kalmıştı.

Himmet — Kalmadı be. Git işine. Sabah sabah benimle eğlenmiyemi geldin?

Hasan — O nasıl söz babacığım. (*Himmetin elini öperek*) sen de benim bir babamsın.

Himmet — Pekiyi, ne demek istiyorsun?

Hasan — Borcumu vermek istiyorum. Kusura bakma. Biraz geç kaldı ama. Bilirsin ki bu son günler işim kesat gidiyordu. Evvelki gün bir yol mühendisini arabamla Seyit suyuna götürdüm. Bana fazla ücret verdi. Ben de borcumu getirdim. (*Yine Himmete parayı uzatır*)

Himmet, (*Hasanın yüzüne baktıktan sonra*) — Sen bunu doğru mu söylüyorsun Hasan?

Hasan — Vallahi babacığım çok sıkıntım vardı. Evvelki gün mühendisten parayı alınca...

Himmet — Onu sormiyorum. Bana borcun olduğunu doğru mu söylüyorsun?

Hasan — Doğru söylüyorum. İnsan kısmı borcunu bilmez olur mu hiç.

Himmet — Olmaz ama borcunu verdiğini unutmurmu hiç.

rin de okumuş ana olmanız gerektir. Önce okumak size düşer. Memlekete insan yetiştiren sizsiniz. Yetiştireceğiniz insanları en önce beşikte siz okutmalısınız ki memlekete faydalı büyüsünler. Ananın çocuklara verdiği ders hoca dersinden daha değerlidir... Ne ise okumak derin bir iştir ben cahil olduğum için size derinliğini anlatamam. İnşallah oğlum okumasını bitirsin, selâmetle gelsin o size anlatır... Haydi şimdi işinizden kalmayın, önceleyin ırmak tarafındaki tarlayı biçin, onu harman demeti yaptıktan sonra sol tarafta değirmenin eteğine inersiniz. Ben kuşluk zamanı gelir size bakarım.

(*Köylüler türkünün son kısmını söyleyerek sağdan giderler.*)

Köylüler

Tanrı verdi çok bereket
Sen edersen bir hareket
Durma yapış oraklara
Ta gidelim vraklara

Arş ileri arş ileri
Şan yolun Türk erleri

Vatan bekler bu nimeti
Esirgeme sen hizmeti
Açtı sana geniş yollar
Gazimizin bin himmeti

Arş ileri arş ileri
Ey kahraman Türk erleri

(*Köylüler sağdan giderler Himmet bir müddet arkalarından bakup eve giderken nihayetden Hasan gelir.*)

İkinci Meclis

Himmet, Hasan, Sonra İmam

Hasan — Himmet ağa!.. Himmet ağa!
Himmet, (*dönerek*) — Ne var?... Kim o?
Hasan — Ben... Hasan.

Himmet — Hoş geldin Hasan.

Hasan — Sana borcumu getirdim ağam. (*Himmetin elini öper.*)

Himmet — Ne borcu?

Hasan — Rahmetli babama hasta iken on lira borç vermişdin ya.

Himmet — Vermiştim. Ne olmuş?

Hasan — İşte o borcu getirdim.

Himmet — Sen o borcu geçen ramazan ödedin ya.

Hasan — Hepsini değil. Üç lirası kalmıştı. (*Çebinden üç kâğıt çıkarıp Himmete uzatır.*)

Himmet — (*parayı iterek*) Sen bunadın mı çocuk? Bana borcunu tamam verdin. Senden bir para alacağım kalmadı.

Hasan — Üç lira kalmıştı.

Himmet — Kalmadı be. Git işine. Sabah sabah benimle eğlenmiyemi geldin?

Hasan — O nasıl söz babacığım. (*Himmetin elini öperek*) sen de benim bir babamsın.

Himmet — Pekiy, ne demek istiyorsun?

Hasan — Borcumu vermek istiyorum. Kusura bakma. Biraz geç kaldı ama. Bilirsin ki bu son günler işim kesat gidiyordu. Evvelki gün bir yol mühendisini arabamla Seyit suyuna götürdüm. Bana fazla ücret verdi. Ben de borcumu getirdim. (*Yine Himmete parayı uzatır*)

Himmet, (*Hasanın yüzüne baktıktan sonra*) — Sen bunu doğru mu söylüyorsun Hasan?

Hasan — Vallahi babacığım çok sıkıntım vardı. Evvelki gün mühendisten parayı alınca...

Himmet — Onu sormiyorum. Bana borcun olduğunu doğru mu söylüyorsun?

Hasan — Doğru söylüyorum. İnsan kısmı borcunu bilmez olur mu hiç.

Himmet — Olmaz ama borcunu verdiğini unutmurmu hiç.

Hasan — Ben borcumun hepsini vermedim ki.

Himmet — Haydi, haydi günaha sokma, beni. Sen bana arife günümü idi birgün evvelmi idi ne idi aklımda kalmadı on lira getirdin verdin.

Hasan — Sen de bana üç lirasını sonra verirsin diye geri verdin.

Himmet — Öyle birşey aklıma gelmiyor.

Hasan — Himmet baba sen bunu doğrumu söylüyorsun?

Himmet — Ak sakalımla bana yemin ettirmekmi istiyorsun be çocuk ?

Hasan — Yemin etme. Sözüne inanırım ama belki unuttun da...

Himmet — Ha göreyim seni beni bunak yerine koy. Ben senin gibileri cebimden çıkarırım, ihtiyarım ama vücudum ne kadar kuvvetli ise kafam da okadar kuvvetlidir... Beni boş lafa tutma işim var (*Eve doğru gider*)

Hasan — (*Himmete koşup elindeki parayı onun kuşağına sokarak*) Paranı al da nereye gidersen git.

Himmet — (*Şiddetle kuşağından paraları çıkarıp atarak*) Be çocuk beni deli mi edeceksin? Benim senden on para alacağım yok.

Hasan — Var babacığım var. (*Yerden paraları toplayıp Himmete uzatarak*) Sana çok yalvarırım al şunları. Babamı mezarında barçlı yatırmayalım. Vallahi geceleri rüyama giriyor. Eğer Himmet ağanın hesabını temizlemezsen yarın ahrette on parmağım yakandadır diyor.

Himmet — (*Sert*) Bir daha rüyana girerse ona söyle ben alacağımı aldım hakkımı helal ettim. Benim hakkım olmayan parayı alup ta kendi öz malıma haram katmak istemediğimi rahmetli baban pek iyi bildi. Sen niçin böyle şeytan fikirli oldun da beni kötü yola götürmek isteyorsun?

Hasan — Degil babacığım degil. Ben borcumu tanıırım. ben vebaldan korkarım.

Himmet — Vebaldan korkan adam başkasını vebal altına sokarmı? Haydi çek arabanı!

Hasan — Borcumu ödemedem şuradan şuraya gitmem.

Himmet — (*Bağırarak*) Borcun yok be. Git buradan. Yoksa seni kolundan tuttuğum gibi...

(*Bu esnada parmaklığın dışında İmam geçerken bunların gavgasını işitir.*)

İmam — Hayrola Himmet ağa? Hasan canını sıkı ki hiddetlenmişsin?

Himmet — Gel allah aşkına İmam gel. Dünkü çocuk bu yaşta beni günaha sokmak istiyor.

İmam — (*Sahneye girerek*) Ne yapıyor?

Hasan — Söyleyeyim İmam efendi.

Himmet — (*Sert*) Sus. (*İmama*) Bunun rahmetli babası ne mubarek adamdı. Bu da elimizde doğdu, büyüdü bu da iyi bir çocuktü ama... Bilmem nasıl oldu da şeytana uymuş benim helâl malıma haram katarak ocagımı söndürecek. Babası sağken benden on kâğıt borç almıştı. Gecen ramazan bayramı arifesinde bu çocuk on lirayı getirdi verdi. Şimdi gelmiş daha sana üç kâğıt borcum kaldı diyerek bana kurt masalı okuyor. (*Hasana*) sen beni tefeci Samoel mi sandın?

Hasan — İş öyle değil İmam efendi. Ramazan bayramının arifesinden bir gün evvel Musa pehlivanla değirmenin yamacından geçiyorduk. Himmet ağa orada çınar ağacının altında oturmuştu, yanına vardık. « Himmet ağa babam hesta iken senden on lira borç almıştıya. Son nefesinde bana “ Hasan ne yap yap Himmet ağanın alacağını öde „ demişti. Şimdi elime para geçti, on lirayı getirdim. Himmet ağa parayı saydı koynuna koydu.

Himmet — (*İmama*) Buraya kadar doğru.

Hasan — Sonra koynundan üç kâğıt çıkardı. « Hasan oğlum bayram üstü belki sana para lâzımdır al bu üç lirayı harçlık edersin, ne vakit eline para geçerse getirsin dedi. Parayı bana verdi.

Himmet — İşte bu yalan benim aklıma gelmiyor.

Hasan — Buna Musa pehlivan da şahittir.

Himmet — Onu kaç para alırım? O senin arkadaşın elbet senin tarafını tutacak. Ben kendime inanırım oğlum kendime. Benim senden üç lira alacağım, yemin etmeyeyim, ama, hiç aklıma gelmiyor.

Hasan — Ben yemin ederim sana üç lira borcum var. (*pareyi Himmete uzatır*) al babacığım şunları ben de işime gideyim.

Himmet — (*Pareyi iterek*) Git işine çocuk git.

İmam — Fesüphanallah! bu görülmemiş bir iş. Borçlu borcum var diyor, alacaklı alacağım yok diyor. Dünya ters mi döndü ne oldu? Büyük şehirlerde borç alırlar borç verirler. Senetler, sepetler, şahitler, hüccetler ortada dururken borçlu borcunu, alacaklı aldığı inkâr eder. Senelerce davalar, muhakemeler, avukatlar, yeminler sürdükçe sürer. Ya hak yerini bulur ya bulmaz. Amma bu iş büsbütün başka, şaşılacak bir mesele!.. Himmet ağa bu meseleyi ben değil Peygamber gelse haledemez.

Himmet — (*Şiddetle davranarak*) bak ben nasıl hal ederim. Hasanı kolundan tuttuğum gibi sokağa atarım iş biter.

Hasan — Atarsın babamsın. Ne istersen yaparsın, yaparsın ama ben de paraları şuraya atar giderim. (*paraları bir iskemenin üzerine atar ve nihayete doğru yürür.*)

Himmet — (*Hiddetle Hasanın önüne geçerek*) Al onları oradan. Bana harama el sürdürme.

Hasan — Başka dürlü borcumu nasıl ödeyim?

Himmet — Sen ne inatçı şeysin be. Bana borcum yok dedim ya!

Hasan — Var.

Himmet — Yok

Hasan — Var.

Himmet — Yok be yoook.... Çıldırtma beni. Al parayı git işine.

Hasan — O para benim değil.

Himmet — Benim de değil.

İmam — Peki ne olacak. Senin değil bunun değil. Ya kimin?

Himmet ve Hasan — (*beraber*) Kimin olursa olsun.

Himmet — Ben elimi sürmem.

Hasan — Ben de.

Himmet — İmam! Allah rızası için şu işin bir çaresine bak. Bu cahil beni günahkâr edecek.

İmam — Çaresi... çaresi... bu parayı ne sen alıyorsun ne o. İkinizin namına bir hayır işe verelim.

Himmet — Benim namıma kabul etmem.

Hasan — Ben de kabul etmem. Çünkü benim değil.

İmam — Başka namla Hilâliahmere verelim. (*paraları alarak*) Diyelim ki bu parayı özü, sözü temiz, yüreği temiz iki Türk hediye etmiştir. Buna bir şey diye mezsınız ya çünkü yüreği temiz, ruhu temiz Türk oğlu Türk pek çoktur. Yalnız siz değilsiniz ya.

Himmet, Hasan — (*Beraber*) Hay hay. Öyle olsun.

İmam — Haydi Hasan düş önüme beraber Hilâliahmer şubesine gidelim.

Hasan — Bemin orada işim ne. Para benim değil ki beraber gideyim. Himmet ağa seninle gitsin.

Himmet — (*Hiddetle*) Hasan! bir daha bana bu paradan söz açarsan yüzüne bakmam.

Hasan — Darılma babacığım darılma. Siz ne yaparsanız yapınız. Ben müşteri aramağa gidiyorum.

Allaha ısmarlatık. (*Himmetin elini öpüp süratle nihayetten gider.*)

Üçüncü Meclis

Himmet, İmam

Himmet — Ama inatçı çocuk ha.

İmam — Öyle deme Himmet ağa. Doğru özlü bir çocuk. Borcu olmasa idi bu kadar üstüne düşmezdi. Belki sen alacağını unuttun da...

Himmet — Şimdi de sen başlama İmam. Bu sözü artık kapa. (*Koynundan bir mektup çıkararak*) Veliden gelen bu mektubu bana bir okuyuversene...

İmam — (*Mektubu alıp ağacın altına oturur*) Senin Velinin yazısı da kolay okunmaz ama... bir bakalım. (*Mektubu açup evvela bir göz gezdirir*) dinle (*Himmet imamın yanına oturup mektubu dikkatle dinler. İmam okur.*) “Harmanlı babam efendim..”

Himmet — Harmanlı babam efendim ne demek?

İmam — Harmanlı babam efendim demek... Şimdi harman zamanı ya senin bir çok ekinlerin var. İşte onu mürat ediyor demek!

Himmet — Bilmece gibi bir söz... Sonra ?

İmam — (*Mektuba bakarak*) Dur dur galiba yanlış okuduk. Harmanlı değil hürmetli olacak. Ama kabahat benim değil. Bak tenin noktasını sinek tersi gibi koymuş ta nun gibi okunuyor. Bunu doğru okumak için fereset ister. (*Mektubu okur*) “Hürmetli babam efendim..” (Güçlülük ve heceleyerek okumakta devam eder.)

*Hamdolsun... sıhhat ve afiyet üzereyim. Ol tarafta sizlerin dahi afiyette olmanızı temenni ederim. Sizin ve sevgili annemim mübarek ellerinizden öperim. Mektebimiz tatil edildiği için bu hafta o tarafa hareket edeceğim. Oğlunuz Veli..”

Himmet — Kesik kesik okudun bir şey anlayamadım. Şöyle hepsini toplayıp söyle bakayım.

İmam — Selâm kelâmdan sonra bu hafta içinde geleceğini yazıyor.

Himm — (*sevinçle*) Bu hafta gelecekmi ?

İmam — Öyle diyor.

Himmet — Başka bir şey yok mu ? Para istemiyor mu ? her mektubunda isterdi. İyi oku İmam.

İmam — Başka yazı yok.

Himmet — Emmi kızı Zibaya da yine selâm yok mu ?

İmam — Yok.

Himmet — Külhani ! utanıyor da onun için yazmıyor. Ziba nişanlısı ya ondan ötürü utanıyor. Ne ise şükür rabbime işte geliyor.

İmam — Himmet ağa Veli İstanbulda neler okuyor ?

Himmet — Murafaa işleri.

İmam — Avukatlık mı ?

Himmet — Öyle bir şey. Bu yıl geçerse tam üç yıl olacak. Geçen yıl şöyle bir gelecekti ama orada arka daşlarile derse çalışmak için gelmedi. Anası çok üzüldü. Şimdi ne kadar sevinecek. (*Evin önüne gidüp haykırır*) Gülsüm... Gülsüm !..

Gülsüm — (*Evin üst kat penceresini açıp*) Beni mi çığırдың Ağa ?

Himmet — Müjde sana. Veli geliyor.

Gülsüm — Geliyormu?... deme?... ne vakit?

Himmet — (*İmama*) Ne vakit geliyor?

İmam — Gününü dimeyor. Bu hafta içinde. (*mektuba bakarak*) bu mektup beş gün evvel postaya verilmiş. demek bu gün yarın burada.

Himmet — İştinmi Gülsüm? İmam bu gün, yarın burada diyor, çabık Zibaya haber et. Hazır olalım. Bayramlıklarımızı sil süpür. Odasını temizle (*gülerek*) Ee ... koca Veli İstanbullu oldu artık, kendimizi beğendirelim. Sen saçlarına kına yak. Seni ak saçlı görmesin. (*Gülsüm pencereden çekilir Himmet İmama yaklaşır*) evvelki yıl onu görmek için İstanbulla gittim. İmam görmeli idin Veliyi ? Bayağı değişmiş, ben bile tanımadım. Kılık kıyafet, anlamam ki sana. İstanbullu olmuş vesselâm. Bizim kılığımızı beğenmez diye korkuyorum.

İmam — Himmet ağa sen onu avukat yaptığına iyi etmedin.

Himmet — Niçin? burada kalup rençbermi olaydı. adam olsun adam.

İmam — Bu avuç içi kadar köyde ne iş bulacak ?

Himmet — Eskişehir burnumuzun dibinde, kara vapuruyla bir hamlede Ankaraya gider, iş bulmaz olurmu ?

İmam — Ne yalan söyleyim ben avukatlığı sevmem. Haksız bir adamın davasını üstüne alır, allem eder kalem eder karşısındaki haklı adamı haksız çıkarır.

Himmet — Sen bir kerede Veliye sor. Sana diyeceki bir takım haklı adamlar murafaa usulünü bilmedikleri için mahkemede haklarını kaybediyorlar. Onlara avukat lâzımdır.

İmam — O kadar ince düşünemem. Bence ona çiftçilik öğrettire idin memlekete daha hayırlı olurdu. Küçükken askerliğe çok hevesi vardı kâşki asker mektebine gönderdin.

Himmet — Avukatçılıkta bu işleri de öğretirlermiş.

İmam — Ne ise hayırlı olsun. Bana izin. Şu emanet parayı yerine götürüyüm allaha ısmarladık.

Himmet — Uğur ola İmamcığim uğur ola. Onu sana elini öpmeğe getiririm.

(İmam nihayetden gider evden Gülsüm ve Ziba çıkarlar.)

Dördüncü Meclis

Himmet, Gülsüm, Ziba, sonra bir köylü

Himmet — Gel Ziba gel. Haberin varmı nişanlın geliyor.

Ziba — (Önüne bakarak) Nevakit geliyor emmi?

Himmet — Bugün yarın. Onu karşılamağa hazırlanahm. O artık büyük adam oldu. Köyde ondan başka okumuş yok.

Gülsüm — Üç yıldanberi kimbilir ne kocaman delikanlı oldu. Onu nasıl gucaklayacağım (Gözlerini siler)

Ziba — Emmi! Okumasını bitirdimi artık ?

Himmet — Bilmem gelsin anlarınız (neşe ile) gelsin koca herif gelsin. Ocağımız şenlensin ona Veli efendi Veli bey, Veli paşa diyelim. (Gülsüme) değilmi Gülsüm? (Yan gözle Zibaya bakarak) Dügün dernek yapacağız, davullar, zurnalar, pehlivanlar (kendi kendin hitap eder gibi) Ey baba Himmet! Sen çok çalıştın. (Evin kapısının üzerinde asılı eski çarıkları okşuyarak) bu çarıkları tarlada parçaladın. Ekmeğini taştan çıkardın. Oğlunu yetiştirdin. Ocağını tüttürdün. Bundangeri ocağının bucağında, torunların kucagında, ayalınle, evlatlarınla güleceksin oynayacaksın (Ağacın altındaki kanapeye oturarak) gel keyfim gel. Değilmi Gülsüm ?

Gülsüm — (Gözleri yaşlı) İnşaallah ağam inşaallah!

Himmet — Bugün keylim tamam... Ziba hani benim keyfime giden bir türkü vardı.

Yaraları sarar ancak yar eli

Gönül bağı yar elidir yar eli

Söyle işideyim onu. Gönlüm hoşlansın (Gülsüme) gel bacı! Benim otuz beş senelik mihnet arkadaşım gel yanıma otur. (Gülsüm Himmetin yanına oturmır. Ziba türküye başlar. Muzik beraber).

Ziba

Sen kimi akşam sabah yad edersin

Nedir derdin gönül feryad edersin

Ahlarınla bak şu dağlar ağlıyor

Mateminle şu ırmaklar çağlıyor

Nedir derdin gönül feryad edersin

Bir kuş gibi kanadınımı yareli

Yaraları sarar ancak yar eli

Kan akıtır yaradan ağyar eli

Gönül bağı yar elidir yar eli

Nedir derdin gönül feryad edersin

(Bu esnada nihayetten bir köylü koşarak gelir.)

Köylü — (Telaşla) Himmet ağa... Himmet baba gözün aydın. Veli geliyor.

Himmet, Gülsüm, Ziba — (Telaş ve heyecan ile) Veli mi geliyor?... Karşı çıkalım. (Nihayetteki parmaklığın karpısına koşarlarken köylülerle karşılaşırlar.)

Köylüler

Gözün aydın geliyor
İşte oğlun geliyor
Yaşa Himmet yaşa sen
Sana beylik geliyor

Bu geliş kutlu ola
Anaya hem babaya
Her eve mutlu ola
Köye şenlik geliyor

(Kupله biterken Veli şık bir kostüm ve rugan iskar-pinlerle nihayette görünüp anasını, babasını kucaklar bu esnada perde iner.)

Birinci perdenin sonu

İkinci Perde

Aynı Dekor

Vakit öğleden sonra güneş guruba inmekte

(Perde açıldığı zaman sahna boştur. Uzaktan kaval sesleri işidilir. Kaval uzaklaşır ve ses derinlikte gaybolur. Evden Himmet ve Veli çıkarlar. Himmet yeni elbise giymiştir. Veli şık bir kosiümlendir ayağında rogan iskarpinler vardır.)

Birinci Meclis

Himmet, Veli

Himmet — (Gayet neşe ile) Gel bakalım Veli paşa gel. Sen buraya geleli bu gün üç gün oluyor. Yorgunluğunu aldın değil mi?

Veli — (Neşesiz) Aldım baba.

Himmet — Aldım diyorsun ama bak gözlerin baygın bakıyor. Eskisi gibi gülmüyorsun, söylemiyorsun. Keyfin mi yok? (Yavaş sesle) Anana keyfim yok dime üzülür.

Veli — Sen de üzülme baba bir şeyim yok.

Himmet — Köylü arkadaşların sana gelip hoş geldin dediler. Onlarla da güle oynaya konuşmadın... Ne ise biraz tarlaları gezelim, davarları görelim de keyfin gelsin. Daha evvel göstermek isterdim ama anan sana ağaç sakızı gibi yapıştı. Çarşıya çıkıp İmamın elini öpemedin, akşam olmadan vakit bulursak kahvede İmamı buluruz.

Veli — (Daima neşesiz) olur baba.

Himmet — (Veliyi baştan aşağı süzerek) Sen dahamı büyüdün yoksa bu kıyafetmi seni böyle gösteriyor... Gel yanına boy ölçüşelim. (Yan yana gelirlir) Ha... Boylan-

mişsin. Benim kılığımın yanında senin kılığın seni yüksek gösteriyor. Öyle ya, " çiftçi Himmet ağanın oğlu avukat Veli Efendi. ", Sana bundan sonra öyle diyecekler.

Veli — (Tereadütle) Daha avukat olmadım baba.

Himmet — Ne demek? Üç sene okudun ya.

Veli — Daha çok okumak lazım.

Himmet — Oku. Ama şimdiye kadar okuduklarının binde birini köyde bilen yok. Sen yine büyük adamsın. Benden de büyüksün. Çünkü ben okumuş değilim. İnsan kendini küçük görmeli ama küçük olmadığını da bilmeli. Haydi akşam olmadan gidelim. Gör bak bizim eski tarlalar şimdi küçük bir çiftlik oldu. Bir tarafta ekinler, obür tarafta sürüler, ağıllar, daha öte tarafta değirmen. Kadın erkek tam yirmi beş tane yanaşma var.

Veli — (Evin kapusunun üstünde asılı çarıkları göstererek) Baba! sen bu eski çarıkları buraya nazar değmesin diyemi asdın?

Himmet — Neme nazarı deyecek oğul? Kazandığım alnımın teriledir. Ben o çarıklarla çift sürdüm. Bana ömrümü kazandıran, sana okuma parası yetiştiren bu yırtık çarıklardır. Her gün eve girerken onları gördükçe eski halimi hatırlıyorum. Yeni halime şükür ediyorum. Oğul sen de öyle yap eski yamalı çakşırını unutma, bu çelebi kıyafetine şükür et... Gel gidelim yolda konuşuruz. (Himmet Veli sağdan giderler. Ziba elinde bir bakraç ile evden çıkar. Himmetle Velinin arkasından bakar sonra kuyuya yaklaşır)

İkinci Meclis

Ziba, sonra Gülsüm

Ziba — (Yalnız. içini çekerck) Veli geleli üç gün oluyor benimle üç söz etmedi. Ne yazık! (Kuyudan su çekerken türkiye başlar)

Ziba (muzika ile)

*İnledi ahımla üç yıl şu dağlar
Gönül düştü vefasız aşka ağlar
Gizli gizli yürekte hicranlarım
Yaramı ateş gibi deşer dağlar.*

Gönül düştü vefasez aşka ağlar

*Beklerim tenhada bir söz etmiyor
Benliğimden fakat sevda gitmiyor
Oynaşırken gözlerinde gözlerim
Dikkat ettim bana hiç göz etmiyor*

Gönül düştü vefasız aşka ağlar

*Acep onda başka bir sevdami var
Aramızda diğenli bir dağmı var
Sezdirmiyor esrarımı kimseye
Sezdim fakat şüpheli bir hali var*

Gönül düştü vefasız aşka ağlar

*(Ziba kuyudan çektiği suyu bakraca başaltır-
ken evden Gülsüm çıkar)*

Gülsüm — Ziba! Veli nerede?

Ziba — Emmim tarlaya götürdü.

Gülsüm — Ah! o emmin! bıramıyor ki doya doya oğlumun yüzünü göreyim.

Ziba — Öyle dime yenge. Onun yüzünü doya doya görmeyenler çok.

Gülsüm — Kim onlar?

Ziba — Şey... hemşerileri, akranları. Onların da hakkı yok mu?

Gülsüm — Ana başka onlar başka. evlada ana gibi yar olur mu?

Ziba — E.. kim bilir. olanda bulunur. (Bakracı alıp eve doğru giderken) Yenge yarın onu eve kapayalım. Bize İstanbulu anlatsın.

Gülsüm — Bana bir azıcık anlattı. Sana anlatmadı mı?

Ziba — (Kapının eşiğinde) Bana bir lâf demedi. (Eve girer. Nihayetde parmaklığın dışında Samoel görünür.)

Üçüncü meclis

Gülsüm, Samoel

Samoel — Bana baksana kadını, Himmet ağanın evi burası mı?

Gülsüm — Burası.

Samoel — Nerede kendisi?

Gülsüm — Tarlaya gitti. Ne ideceksin?

Samoel — Görüşeceğim. (*kefleri ye gibi telâffuz eder*) Ne vakit gelir?

Gülsüm — Bilmeme... istersen bekle.

Samoel — Sonra gelirim.

Gülsüm — Kimsin sen?

Samoel — Eski hemşeri... Sonra gelirim. (*geldiği tarafta gider*)

Dördüncü meclis

Gülsüm, Ziba, Veli, Himmet

Ziba, — (*Eviden çıkararak*) Yinge! ben bir şey düşündüm bu akşam ay ışığı var akşam yemeğini dereboyunda çınarın altında yesek olmaz mı?

Gülsüm — Olur.

Ziba — Hani Veli İstanbula gideceği gün de orada yemiştik. O gün orada çok ağladık bu gün gülelim.

Gülsüm — Olur, hele bir tarladan gelsinler.

Ziba — Veli İstanbul kılığıyla başka dürlü olmuş değil mi yinge?

Gülsüm — Sen beğendin mi? (*Ziba önüne bakar*) ben beğenmedim. Ona çepken potur daha çok yaraşıyordu. Hani ben hasta iken emmim Eskişehirden bir doktor getirmişti ya. İşte Veliyi İstanbul kılığıyla görünce gözümün önüne o doktor geldi.

Ziba — Veli avukatlık öğreneceğine keşke doktorluk öğrene idi. Köyümüzde bir dane doktor yok.

Gülsüm — Emmin diyor ki avukat olan her şey bilmiş. Veliye soralım bakalım doktorluk biliyor mu?

(*Bu esnada Himmet ve Veli sağdan gelirler. Himmet terini siler. Veli mendille iskarpinlerinin tozlarını siler.*)

Himmet — Veli yoruldu. Değirmenden öte gidemedik Yarın sabah erken gideriz. (*Gülsüme ve Zibaya*) siz de beraber.

Gülsüm — Hele bunu düşünebildin ağa.

Himmet — Bunu düşünmek güç bir işmi?

Gülsüm — Onu dimeyorum. Ana oğlu bir arade gezdirmek nasıl aklına geldi?

Himmet — Birazcık oğlunu yanından aldığım içinmi bunu süylüyorsun?

Gülsüm — Sana daha çok şey söyleyeceğim ama (*Zibaya bakarak*) sırası değil. (*Kanepeye oturarak*) gel yanıma otur vdi.

Veli, (*Gülsümün yanına oturarak*) — Oturayım anaçığım.

Ziba — (*Etrafa*) Yüzüme bile bakmıyor. (*Veliye*) Veli kardeşim. Ananı üzmemek için onu yalnız bırakma. Anan üç sene yokluguna ağladı

Himmet — Ben güldüm mü? Ben de ağladım. İşte şimdi Allah hepimizi güldürdü.

Ziba — (*Sıkılarak*) Ama... Veli gülmiyor.

Gülsüm — Gerçek Veli sen niçin kederli duruyorsun?

Himmet — Onu ben de sordum da bir şeyim [yok dedi. Belki yorgunluğu geçmedi. (*Velinin omuzuna vurarak*) İstanbulun nazlı çocuğu oldun be Veli. İki adım yürüyünce yoruluyorsun.

Ziba — (*Çekinerek*) Belki İstanbuldan ayrıldığı için kederli.

Veli — O nasıl söz Ziba? Ana baba bucağı her kederi unutturur.

Gülsüm — İstanbulda yalnız başına sıkılmıyor muydın?

Himmet — Sen İstanbullu ne sanıyorsun kadın. Ben gittim gördüm. Her köşenin başında bir dernek, bir çok arkadaşlar, koca bir deniz. kos kocaman camiler. O camilerin bir danesi bizim köyü içine alır. Veli orada beni bir aşçı dükkânına götürmüştü. Bizim köy camisinden büyük bir dükkân, siyah elbise giymiş aşçı yamakları. Ben diyeyim beş sen de on beş. Onların kılıkları yanında ben kılığımdan utandım da ferah yemek yemedim.

Ziba — Veli gerçek mi? orada kahvelerde kızlar ayak oyunu oynarmış.

Himmet — Gerçek ya. Beni oraya götür didim de götürmedi. Baba öyle yerler bize yakışmaz dedi. (*Veliye*) değil mi?... Ama sonra ben bir akşam bizim bir hemşeriyle gittim. Görse Ziba, o kızları görse, allı pullu elbiselerle yüksek bir yere çıkıyorlar kolları, bacakları çıplak.. Tövbeler olsun, öyle bir göbek atıyorlar ki..

Veli — (*sitemkârane*) Baba !

Gülsüm — Ağa! Sana bunu söylemek yakışır mı? Aferim Veliye öyle bir yer bize yakışmaz demiş de seni götürmemiş. Ak sakahnla senin gittiğine şaşdım kaldım. (*Veliye*) sen oraya hiç gittinmi oğlum ?

Veli — (*tereddütle*) Ha... yr...

Himmet — Elbet gidemezdi. Arkadaşlarıyla derse çalışacak vakitleri azdı. Değilmi Veli ?

Veli — Evet.

Gülsüm — Ağa biraz evvel biri geldi seni sordu.

Himmet — Kim ?

Gülsüm — Adını diledi. Sonra gelirim dedi gitti. (*Ayağa kalkarak*) içeri gidelim sana diyeceklerim var.

Himmet — Benim de var. (*Gülsümün kulağına eğilerek*) bunların yanında diyemem.

Gülsüm — (*yavaş sesle*) Düğünlerin mi? Ben de onu konuşacağım.

Himmet — Gidelim. (*Himmet Gülsüm eve girerler*)

Beşinci Meclis

Veli, Ziba

(*Bir müddet sükkût*)

Ziba — (*Yavaş yavaş Veliye sokularak*) Veli!...(*Veli başını kaldırır*) Yengem, emmim gelmeden sana birşey söyleyeceğim.

Veli — Söyle... (*Ziba önüne bakar*) Niçin öyle kıza- nıyorsun? titreyorsun neyin var ?

Ziba — (*Velinin yüzüne bakarak*) Benim birşeyim yok senin neyin var? Buraya geldiğin gündenberi çok kederlisin. Benimle eskisi gibi değilsin. Benden sıkılıyorsun.

Veli — Benmi?... Bunu neden anladın?

Ziba — Her halinden... Emmim bizi everecek... Kederin bunun içinmi?

Veli — Söylediğin söze bak Ziba. Buna niçin keder edeyim?

Ziba — Sen İstanbulla gitmezden evvel tarlalarda gezerken, dere boyunda otururken hep bunu konuşurduk. söz bitince dereye akan sulara bakardık, çobanın çaldığı kavalı dinlerdi. Dalardık, sonra başımızı kaldırır gözlerimizin içine bakar gülerdik. Şimdi sen de o gülüşler, o ba kışlar yok.

Veli — O zamanlar çocuktuk Ziba, şimdi büyüdük, daha ciddi, daha ağır olduk.

Ziba — Ne olursak olalım, açık konuşalım. Eğer başka bir niyetin varsa.. (*Durur*)

Veli — Ne niyetim olabilir?

Ziba — Bukadar yıl ayrı yaşadık. Sen o koca İstan-

bulda ben bu küçük köyde... İstanbulun güneşleri senin gözlerini kamaştırabilir. Kim bilir gönlünde ne aslanlar yatıyor. Söyle ben gücenmem. Kısmet değilmiş derim.

Veli — Neler söylüyorsun Ziba? Kendinden büyük sözler söylüyorsun.

Ziba — Bu dediğin sözüme cevap değil. Ben anlamıyorum sanma. Sen İstanbul'a gittikten az zaman sonra beni düşünmedin. Yolladığın mektuplarda bir kuru selâm bile yazmadın. Emmim sana selâm var diye beni aldatırdı. Ben birkaç kere birkaç mektubunu gizlice başkasına okuttum. Anladım ki sen beni unutmuşsun. Böyle iken gönlümde yine sen varsın. Sen de söyle, açık söyle senin gönlünde kim var?

Veli — (*Müteessir*) Fena düşünüyorsun, kalbimi fena muhakeme ediyorsun. Sana bir gün, belki pek yakın bir gün kalbimi sıkan, ezen kederleri söyleyeceğim... İşte o vakit...

Ziba — (*Birinin geldiğini görerek*) Sus biri geliyor. (*Parmaklığın dışarısında Muammer görünür*)

Altıncı Meclis

Veli, Ziba, Muammer

Veli — (*Muammeri görerek*) Vay Muammer!... Sen burada!... Ne vakit geldin? Niçin geldin?

Muammer — Seni göreceğim geldi de geldim. Eskişehirde bir işim çıktı oraya geldim. E oraya geldikten sonra bu dört saatlik köye gelip seni görmez olur muyum?

Ziba — Çok eyi ettiniz ağa bey. Velinin burada canı sıkılıyordu.

Veli — (*Zibayı Muammere takdim ederek*) Yeğenim Ziba.

Muammer — (*Zibayı selâmlayarak*) Sizi gördüğüme memnun oldum hemşire hanım..

Veli — (*Zibaya*) Muammer bey benim ders arkadaşımıdır.

Ziba — Çok iyi. Emmime haber edeyim (*eve girer*)

Yedinci Meclis

Veli, Muammer, sonra Himmet

Muammer — (*Zibanın arkasından bakarak*) Şirin kız. Bu senin nişanlın değil mi?

Veli — (*İçine çekerek*) Evet.

Muammer — Niçin içini çekdin?... Tabiatın özene bezene yarattığı bu köylü gözeli gözüne hoş görünmüyormu? Vallahi ben bunu İstanbulun boyalı güzelliğine değişmem.

Veli — İstanbul'dan ne haber?

Muammer — Arkadaşların hepsi iyi ama sen gittikten sonra dağıldık. Yahu meğerse onlar da benim gibi kokuz alayı imiş. Sen gider gitmez bozkunluk başladı. Ne ise bu ehemmiyetsiz bir hikâyedir. Melihanın sana çok çok selâmı var.

Veli — Yavaş söyle.

Muammer — Ha! Geçek unuttum. Kendimizi İstanbul'da sandım. (*Koynundan bir mektup çıkarıp Veliye vererek yavaş sesle*) Bu mektubu sana Meliha gönderdi.

Veli — (*mektubu açıp okuyarak*) "Sevgili Lili..", (*söyleyerek*) sevgili Lili nedemek?

Muammer — Bu Melihanın son keşfi. Bilirsin ya Meliha Veli ismini kaba görürdü de sana kâh Mümtaz, kâh Feridun, kâh bilmem ne derdi. Nihayet düşüne düşüne Velinin vavını kaldırdı, kuyruğunu çiftletti Lili kelimesini buldu. Yaman kız. Senin aşkını daha doğrusu

paramı çekmek için kim bilir daha neler icat edecek? Eger fazla paramız olaydı beraber gelecekdik.

Veli — (*mektubu okuyup bitirdikten sonra*) Mektubunda onuda yazıyor ve para istiyor. İşte bu eksikti. Burada aileme ne derdim? (*Mektubu yırtar ağaçların altına atar*) başka ne havadis var?

Muammer — Saraf Samoel seni arıyordu. Bana sor-masın diye bucak bucak kaçtım. Ona borcunun vadesi geldimi?

Veli — Geçti bile. Ne yapacağımı bilmeyorum.

Muammer — Allah kerim. Sen de benim gibi bir iş bulursun yavaş yavaş borcunu ödersin.

Veli — Sen bir işmi buldun?

Muammer — Çoktan arıyordum. Nasılsa kısmetim varmış Anadolu Demiryollar Kumpanyasına yazıldım. Beni Eskişehire gönderdiler; trenlerde sitaj yapıyorum. Bir gün için izin aldım sana geldim.

Veli — İş aradığından bana hiç bahsetmemiştin.

Muammer — Bulacağımdan emin değildim de onun için kimseye bir şey söylemedim. Ne yaparsın birader. Baktım ki Hukuk tahsilimiz çıkar yol değil. İki sene bir bir üstüne imtihan veremedik. Bu son imtihan da hatrında-dır ya Muallim bize ne dedi? Sizde bu tenbellik varken siz hukukçu değil gugukçu olamazsınız. Hakikaten azizim bizi Melihalar, Melâhatlar filânlar yolumuzdan sapıttı.

Veli — Yavaş söyle.

Muammer — Ünüştüyorum... Söyle bakayım sen bun-dan sonra ne yapacaksın?

Veli — Bilmiyorum. Hiç bir kararım yok. (*Dalgin durur*)

Muammer — Senin Allah ömür versin baban sağ, hali vakti yerinde nasıl olsa geçinip gidersin.. Niçin öyle dal-dın kaldın? Meliha mı aklına geldi?

Veli — Alayı bırak, burası yeri değil. Ben üç gündür

burada kalbimin ıstırapıyla cenkleşiyorum. Meliha aklıma bile gelmiyor. Beni muazzep eden başka şey. Ben buraya babama her şey itiraf etmek için gelmişim. Fakat buraya gelmemle anamın babamın hissettikleri sürur ve saadetin zevkini birden bire bozmamak için itirafa cesaret ede-medim. İtirafıyla bu namuslu, bu saf kalpli insanları keder-lerinden öldüreceğim diye korkuyorum. Benim bu hüzünlü durgunluğumdan zavallı Ziba kuşkuluyor. kendisini sev-diğimden şüphe ediyor.

Muammer — onu seviyor musun?

Veli — Sen de gördün sevilmeğe lâyık değilmi?

Muammer — Elbet. Tabiatın süslediği bir güzellik. Saf, temiz, el sürülmemiş bir güzellik.

Veli — Ben bunu onbeş yaşında iken bıraktım gittim. Buraya gelüp te bunu büyümüş, yetişmiş, serpilmiş görün-ce vicdanım sızladı. Biraz evvel burada bana neler söy-leliğini bilsen... (*Eyden Himmetin çıktığını görünce*) sus babam geliyor.

Himmet — (*Gelrek*) Ziba bana dedi ki İstanbuldan bir arkadaşın gelmiş. (*Muammer*) Ha ! sen misin oğ-lum. Hanı İstanbulda görüştüktü.

Muammer — (*Himmetin elini öperek*) Evet Himmet baba.

Himmet — Hoş geldin. Veliyi özledinde mi geldin?

Muammer — Evet

Himmet — Velinin müsafiri bizim de müsafirimiz sa-yılır. Evimiz İstanbul evi gibi geniş değil ama yine müsa-fire küçük bir yer bulunur.

Muammer — Teşekkür ederim. Fakat ben akşama Es-kişehire döneceğim.

Himmet — Olur mu ya ! Buraya kadar geldikten son-ra durmadan gitmek!

Muammer — Çünkü efendim. Orada işim var. Başka vakit gelirim. Şimendüfere bağlı yım. gitmezsem olmaz.

Himmet — Çimendiferemi bağlısın... Anlamadım ama.. Çimendifer avukatımı oldun ?

Muammer — (*Tereddüle*) E...vet... (*Velinin kendine baktığını görerek*) evet, evet.

Himmet — Çok iyi çok iyi. Allah mubarek etsin. İnşallah yakında Veli de bir yere bağlanır. Senin gibi avukatlığını gösterir.

Muammer — Benim gibi... Evet... öyleya.

Himmet — Çalışmalı oğlum çalışmalı. Babalarımız çalıştı, ben çalıştım. Eh Allah bizi aç bırakmıyor. Siz de çalışınız. İnsan alınımın terile kazandığı ekmeği çok tath yer ... Veli haydi arkadaşını gezdir. Tarlaları görsün. Akşam yimeğini ırmak kenarında yiyeceğiz. Anan sana sevdiğin şeyleri pişiriyor.

Veli — Ne dersin Muammer. Tarlalara gidelim mi?

Muammer — Gidelim. hem gezeriz hem konuşuruz. sonra ben oradan giderim.

Himmet — Bizimle yemek yemez misin oğul? Ay ışığı var yollar emindir Eskişehirde gece gidersin.

Muammer — Başka vakit inşallah. Beni Eskişehirde götüreceğiz yaylı bekliyor.

Himmet — Böyle olmadı ama sen bilirsin. Seni işinden alıkoymak istemem.

Muammer — (*Himmetin elini öperek*) Allahısmarladık.

Himmet — Uğurlar olsun. (*Veli Muammer sağdan giderler. Himmet eve girerken parmaklığın dışarısında Samoel görünür.*)

Sekizinci Meclis

Himmet, Samoel

Samoel — (*parmaklığın dışarısında*) Himmet Ağa !

Himmet — (*dönerek*) kim o ?... (*sahneye iner*) Kimi arayorsun?

Samoel — (*parmaklığın kapısından girerek*) Seni arıyorum Himmet Ağa.. Beni tanımadın mı ?

Himmet — (*dikkatle bakarak*) Seni... Samoel!... tanıdım Samoel. Senin burada ne işin var?..

Samoel — Eskişehirde gelmiştim. Dört beş ayda bir gelirim ya. Oradan buraya geldim. Seninle görüşeceğim. Biraz evvel gelmiştim burada yoktun.

Himmet — Tarladaydım.

Samoel — Oturalım yoruldu. (*ağacın altındaki kanapeye oturur. Himmet bir işkemleye aturur*)

Himmet — Yine galiba alacak toklamağa geldin.

Samoel — Yok bu köyde alacağım kalmadı. Yalnız bir dane var. Onun için seninle konuşmağa geldim.

Himmet — Ben köy muhtarımıyım Samoel ? alacağın için benimle ne konuşacaksın ? eğer sana avukat lâzımsa oğlumla konuş.

Samoel — İstanbulda avukatlara sordum. Elimde kâtip adından tastik edilmiş senet var şahit var isbat var. İcraya koyduğum gibi iş biter. Biter ama namuslu adamlar mahkemeye gitmek istemezler.

Himmet — öyledir. Allah insanı hekime hakime muhtaç etmesin.

Samoel — Himmet Ağa sana bir şey söyleyeceğim ama nereden başlayacağımı bilmiyorum.

Himmet — Kolay yerinden başla.

Samoel — Gözün aydın. Oğlun buraya gelmiş.

Himmet — Geldi.

Samoel — Sana benim için bir şey didimi?

Himmet — Bir şey dimedi. Ne diyecekti?

Samoel — Himmet ağa ! İstanbul çok güzel bir memlekettir. Başka eşi yoktur ama çukurları, uçurumları çoktur. Anadoludan oraya gelen cahil delikanlılar bu uçurumları görmeyorlar. İçine düşüyorlar.

Himmet — Ne demek isteyorsun? anlamıyorum. İstanbul çukurundan uçurumundan bana ne ?

Samoel — Senin oğlun Veli de o cahillerden biri. Nasılsa yolunu sapıtı tehlikeyi görmedi o çukurlardan birine düşlü. Senin hatırın için onu kurtarmaya çok çalıştım ama o daha çok derine kitti.

Himmet — Samoel senin ağzında bir bakla var ama onu çıkarmıyorsun. Doğru söyle ne oldu?

Samoel — Canın sıkılmasın Himmet Ağa. Bereket versin geldi beni buldu. Ben başka saraflar gibi çok faizle namuslu adamları soymam.

Himmet — (Yerinden kalkıp gözleaini açarak) Veli senden borç paramı aldı?

Samoel — Bana dört bin beş yüz lira borcu var.

Himmet — (dehşetle) Ne!.., Dört bin beş yüz liramı? Yalan. söyleyorsun.

Samoel — İnanmazsan senetleri göstereyim. Katip-adilden tasdikli senetler.

Himmet — (oturarak) Haydi haydi. Ben böyle şaka sevmem.

Samoel — Şaka etmiyorum. Oğlunun bana dört bin beşyüz lira borcu var.

Himmet — (Elleri titreyerek) Nasıl olur!... Bu nasıl olur! Ben ona her ay elli kâğıt gönderiyordum.

Samoel — Elli kâğıt!.., Himmet ağa İstanbulda elli kâğıt kaç para eder.

Himmet — Dört bin beşyüz lira borç... Sen divane-misin Samoel? Günduzleri mektebe giden, geceleri odasında dersine çalışan bir çocuk bu parayı ne yapar.

Samoel — Himmet ağa, sana acırım ama doğrusunu söyleyeyim. Mektebe giden derse çalışan kimdi. Bir takım çapkın arkadaşlarla, kötü kadınlarla sabahlara kadar otomobillerde, barlarda, birahanelerde gezmek, o âdi kadınlara hediyeler almak.. Buna paramı dayanır.

Himmet — (hüzün ve keder altında ezilerek) Samoel aklımı oynatacağım. Sen bunları doğrumu söylüyorsun!

Samoel — Niçin yalan söylüeyim. Evvela ben de

inanmıyordum sonra gözlerimle gördüm. Kendisi burada değilmi ona sor.

Himmet — (başını elleri içine alarak) Veli. Benim oğlum, çiftçi Himmetin oğlu, kötü arkadaşlarla, kötü kadınlarla meyhanelerde para yesin! Ders okuyorum deye beni aldatsın! (Velinin gittiği tarafa bakıp yumruklarını sıkarak tehdit ederek) ah! çapgın ah! (Samoel) sen onun çapğınlığını gördün de ne için bu kadar para verdin? İşte buna aklım ermiyor.

Samoel — Bir kere tutulmuşum ağam. Evvela ufaktan başladı git gide arttı onun çapkınlığını sonra gördüm ama iş işten geçmişti. Bana yapacak bir iş kalmıştı, verdiğim paraları sağlama bağlamak için bir az daha para vermek, hepsini birleştirmek, hepsi için kâtip adilden tasdikli bir senet almaktır. Ne yaparsın sanatımız bu. Bundan başka senin hatırın da vardı.

Himmet — (Sert) Benim hatırım!.. Sen bu kadar parayı benim hatırım için mi verdin? Samoel! eğlenme benimle yüregim yanıyor.

Samoel — Başka birininin oğlu olaydı on para vermezdim.

Himmet — Nesine güvendin de verdin?

Samoel — Himmet ağa. Sen namuslu bir adamsın. Sana güvendim.

Himmet — Bana mı güvendin?... Bu parayı ben mi ödeyeceğim. İşte bunda yaya kaldın tatar ağası bir para vermem.

Samoel — Doğru benim senden istemeğe hakkım yok. Hesabımız Veli iledir.

Himmet — Ben seni akıllı bir şey sanırdım onun nesini alacaksın?

Samoel — Elimdeki tasdikli senedi mahkemeye verince üstüne faiz masrafı biner borç beş bine çıkar.

Himmet — İsterse on bine çıksun. Kıyamette ödeşirsiniz.

Samoel — Böyle deme ağa. Senin şerefın var, itibarın var. Onu düşünmez misin? mahkeme oğlunu dolandırıcılıkla hüküm eder onu hapse atar.

Himmet — (*Son derece yeisle*) Of!!! ne yaparsa yapın haydi çek arabanı. Artık seni dinlemeğe dayanamıyacağım.

Samoel — Ağa! Gel şu işi güzellikle bitirelim. Parayı birdenbire vermezsen yavaş yavaş ödersin. Ben senin hatırın için yüzde beş faizini düşerim. İkiyüz yirmibeş lira zarar etmiş olurum.

Himmet — Sen bu sözü külâhıma dinlet. İkiyüz yirmibeş lira düşecekmiş! Ben sizi bilmezmiyim! Bu dört bin liranın yarısından fazlası faizdir. Dedim ya on para vermem.

Samoel — Demek uyuşamıyacağız. (*Kalkar*) Gidiyorum. Günâh benden gitti. Ben doğru söyledim. (*Yüksek sesle*) Himmet ağa! Bilmiş ol eğer param ödenmezse yapacağım iş mahkemeye gitmektir.

Himmet — Bağırma yavaş söyle.

Samoel — Bağırırım. Hakkımı istiyorum. Mahkeme her işi temizler. (*Nihayete doğru gider parmaklık kapıdan çıkacağı sırada Himmet arkasından seslenir*)

Himmet — Samoel!

Şamoel — (*Dönerek*) Benimi çağırдың?

Himmet — (*Yavaş yavaş Samoel'e gidip titrek sesle*) Bana bak. Benim param yok. Malım mülküm tarladan, davardan ibarettir. Bunları satup savup sana alacağını verecek olsam bana ekmek parası kalmıyacaktır.

Samoel — Sana acımıyorum değil Himmet ağa! Amma ne yapayım. Benim de sermayem bu paradan ibaret. Benim de çoluk çocuğum var. Hakkımı almak için buraya kadar masraf ettim geldim bana yazık değilmi?

Himmet — Daha çok bana yazık. (*Ağlar gibi*) bu yaşdan sonra ben nasıl çalışıp para biriktirebileceğim?

Harap oldum gitti... Ah! Ah! harap oldum gitti... Ne ise eğer doğru söylersen, bana gerçek acıyorsan iki ayağımı bir pabuca sokma. Tarlaları, davalarını birden bire satmağa çıkarsam ölü bedeline gider. Biraz düşünelim. Bir yolunu bulalım. olmazmı?

Samoel — (*Yüzü gülererek*) Olur Himmet ağa. Ben de senin zararını istemem. Eğer tarlalar davalar para etmezse ben senin hatırın için onları borca tuta alırım. Bunda ziyan da etsem bir şey demem.

Himmet — (*İçini çekerek*) Öyle ise biraz bekle. Ben gelir seni bulurum. Beş aşağı beş yukarı bir şey yaparız. Ama burada konuşamayız.

Samoel — Ben şimdi Eskişehir'e döneceğim. Ne vakit görüşürüz.

Himmet — Yarın oraya gelirim. Haydi uğurlar olsun.

Samoel — Beklerim Himmet ağa.

(*Samoel gider. Himmet Samoel'in arkasından baktıktan sonra başını iki yanına sallayarak düşünceli bir halde yavaş yavaş ortaya gelir. Muhtarip, mükedder, bir yük altında kalmış gibi ağacın altındaki kanepeye düşer. Başını ellerinin içine alır. Düşünür, ağlar elinin tersi ile gözlerinin yaşını siler. Sağdan Veli gelir.*)

Dokuzuncu meclis

Himmet, Veli, sonra Gülsüm, Ziba

Veli — (*Bir müddet babasına baktıktan sonra tereddütle*) Babal... (*Himmet başını kaldırır*) Sana birşey diyeceğim. (*Himmetin kendisine dik dik baktığını görünce susar*)

Himmet — (*bir müddet Veliyi baştan ayağa süzdükten sonra*) Ben sana birçok şey diyeceğim. (*Kalkar ve ağır bir telaffuzla*) Arkadaşın gittimi?

Veli — Gitti.

Himmet — Başka bir arkadaşın daha gelmişti.

Veli — (*Telaşla*) Kim?

Himmet — (*Velinin gözlerinin içine bakarak*) Samo-el... (*Veli gözlerini yere indirir*) Onunla neler konuştum biliyor musun ?

Veli — (*önüne bakarak cevap verir*) Onun söylediklerini ben sana söyleyecektim.

Himmet — Geç kaldın. O bana hepsini söyledi.

(*Bu esnada evden Gülsüm ve Ziba gelirler*)

Gülsüm — Gelen kimdi ağa ?

Himmet — (*Kaşları çatık sert bir sesle*) Oğluna sor.

Gülsüm — Bağıra bağıra neler konuşuyordunuz ?

Himmet — (*Daha sert*) Oğluna sor.

Gülsüm — Veli söyle. (*Veli cevap vermez önüne bakar.*)

Himmet, — (*Acı bir istihza ile*) Ne söyleyesin ! Ne söyleyebilir !... Kahpe İstanbulun kabbeliğini mi söylesin ? Kahbe karılarla meyhanelere gittiğini, kendi ağırlığında paralar yediğini mi söylesin ?

Ziba — (*Şaşkın müteessir*) Emmi ! ne söyleyorsun ?

Himmet — Ziba ! Ağla kızım. Kara bahtına ağla. İstanbulun çamurlu çukurlarında murdar karılarla ömrünü kirleten (*Veliyi işaret ederek*) bu, seni de bizi de ağlatıyor. Ama sen yine Allaha şükür et, seni kayırdı. Yoksa ileride daha çok ağlayacaktın, başına karalar bağlayacaktın.

Veli, — (*Mütereddit bir azim ile*) Baba !...

Himmet — (*Yavaş yavaş Veliye dönüp ağır bir sesle*) Ne var ?... Baba diye çağırırdın (*göksüne vurarak*) bu ihtiyare göstereceğin avukatlık marifeti bümü idi ? (*Gülsümü göstererek*) Gece gündüz ağlayarak yolunu bekleyen bu zavallı kadıncığaza İstanbuldan bir kabemi getirecektin ?

Gülsüm — (*Hayretle*) Ne oldu ağam ?

Himmet — Nemi oldu ? Şimdi anlarsın. (*Zibaya*) Ziba ! hani Velinin eski poturu eski çepkeni vardı. San-

dığa koymuşduk. Getir onları. (*Ziba durur*) haydi getir. onları deyorum. (*Ziba eve gider*)

Gülsüm — Ağa söyle ne oldu ? Yüzün başka bir kılığa girmiş.

Himmet — Özüm de başka kılığa, eski kılığa girecek. Oğlunun İstanbul borçlarını ödemek için nem var nem yok satacağım.

Gülsüm, — (*Heyecanla*) Ne diyorsun ağam !... gerçekmi Veli ?

Himmet — Veli ! bundan evvel düşman Eskişehirli işgal ettiği, köylerimizi yakup yıkdığı zaman benim gördüğüm zarar senin bana gösterdiğin zarar kadar büyük değildi. Düşman çiftimi çubuğumu davarlarımı zabt etmişti, hiç olmazsa bana kuru tarlamı bıraktı. Ama sen..... senin yüzünden... sen hepsini sürüp götürüyorsun.

Ziba — (*Elinde bir boğça ile gelerek*) Getirdim emmi.

Himmet — Dur orada. (*Veliye giderek*) Çıkar bakayım ayağındaki konduraları. (*Veli durur Himmet sert bir tavurla*) çıkar diyorum sana.

Veli — (*Korkarak*) Ne yapacaksın Baba ?

Himmet — (*Velinin boyun bağından tutup ağacın altına çekerek*) Otur şuraya. (*Veli oturur*) şimdi çıkar. Evvelâ kafanı parlatmalı idin sonra ayaklarını. (*Veli iskarpinleri çıkarırken Himmet evin kapısında asılı çarıkları indirir. Onları Velinin önüne atarak*) Bunları giyeceksin. Bu yırtık çarıkların yerine senin parlak kara konduralarını asacağım. Bu evceğizi yapan bu yırtık çarıklardı. Ocağımıza İncir diken de senin parlak konduralarıdır. Ben bu çarıklarla hak yoluna gittim (*Velinin iskarpinlerini alarak*) sen bu konduralarla çirkeflerde gezdin, şeytan çukurlarına düştün. (*İskarpinleri evin kapısının üstüne asarak*) Gelsinler görsünler Himmet ağanın oğlunun konduraları evini nasıl yıktı. Köy delikanlıları bundan ibret alsınlar. (*Zibanın elinden boğçayı alup Veliye gider. Onu yerinden kaldırıp boğçayı koltuğunun altına sıkıştırır*) Hay-

di şimdi git ne halin varsa gör. Hangi taş katı ise başını ona vur. Bundan sonra seni besleyecek bende ne para ne kuvvet kaldı.

Ziba — (*Ağlıyarak*) Emmi!

Gülsüm — (*Ağlıyarak*) Ağa ne yapıyorsun?

Himmet — (*Ağlıyarak*) Sus kadın sus. Sana da acıyorum. (*Zibayı göstererek*) Buna da acıyorum. (*Veliyi göstererek*) Buna da acıyorum. Kendime de acıyorum. Ne yapayım ne yapayım? Harap olduk. Bak şu ak sakalıma Ben bunu değirmende ağırtmadım. Tarlalarda güneş altında alın teri dökerek ağırttım. Ömrümün sonunda yemek, (*Ziba ile Veliyi göstererek*) bunlara yedirmek için kazandığım ekmeğ parasından on para kalmadı. Seni beni besleyecek iki lokma ekmeğ kazanmak için yine eski tarlama döneceğim. Yine eski orağıma, tırpanıma sarılarak çalışacağım. Dua et Allaha bana kuvvet versin. Hani bilirsin ya bazı kere kurak seneler öşür veremezdim hükümete borçlu kalırdım. Borcumu vermek için daha çok çalışırdım. Bir sene borcumu tuta öküzümün birini almışlardı. Fütur getirmedi. Tek kalan öküzümü sapanın bir gözüne kendimi öbür gözüne koştum yine tarlamı sürdürdüm. Şimdi öküzümüz de kalmadı Hakkın yardımıyla yine tarlamı sürerim.

Ziba — Emmi her işin bir çaresi vardır... beni dinle...

Himmet — (*Zibanın sözünü keserek*) Deyeceğini biliyorum. Babandan kalma beş on mangırın var. Bana onları mı peşkeş çekeceksin? (*Hazin bir sesle*) Onları sakla kızım. kendine cihaz yaparsın. (*Göğsüne vurarak*) Ah! ben neler kuruyordum. Hep kurduklarım temelinden yıkıldı. (*Bir iskemleye düşüp ağlar Gülsüm ve Ziba bir birine sarılıp ağlarlar. Veli bunlara yees ve hüznle bakar. Sonra koltuğunda buğce elinde eski çarıklar olduğu halde çörapla nihayete doğru yavaş yavaş yürür.*)

Veli — (*Biraz durup boğuk sesle*) Baba!

Himmet — (*Yavaş yavaş başını kaldırır*) Ne var?

İşte görüyorsun marfietini. Ben yüzümüzü güldüreceksin sanıyordum. Bak sen üçümüzü de ağlatıyorsun. (*Kapıyı göstererek*) git... Avuç dolusu paraları nerede yedinse oraya git. Bak sana on para verirler mi?

Veli — (*Ağlayan bir sesle*) Baba! yalnız senden bir şey istiyorum.

Himmet — Yine para mı?

Veli — (*Şiddetle*) Hayır. Bana inkisar etme. Dua et. (*Nihayete doğru gider*)

Gülsüm ve Ziba — (*Velinin arkasından canhıraş bir sesle bağırırılar*) Veli!!!

Veli — (*Kapının önünde durup ağır bir sesle*) Babamın hakkı var. Ben bir serseriyim. Siz de bana dua ediniz ona lâyük bir evlât olayım.

Gülsüm — (*Gözleri yaşlı*) Veli gel seni bir kez öpeyim.

(*Veli Gülsümün göğsüne başını koyar Gülsüm onu bir çok öper. Ziba Gülsümün omuzundan Veliye bakar. Güneş yavaş yavaş batar. Himmet dua eder gibi başını semaya kaldırır. Bu esnada uzaktan hazin bir kaval sesi gelir her kes bir tablo halinde kendilerinden geçerek kaval dinlerlerken yavaş yavaş perae kapanır.*)

İkinci Perdenin Sonu

Üçüncü Perde

[Nihayete doğru meyleden ağaçlı bir tepelik. Sağ ve sol taraf büyük ağaçlarla muhattır, nihayette uzaktan sisli dağlar ve tarlalar, görünür. Vakit bir bahar sabahı.]

Birinci Meclis

Ziba, Himmet

(Perde] açıldığı zaman bülbüller öter. Ziba bir ağacın altında oturmuş bülbülleri dinler Himmet ağa uzakta tarlada çapa çapalar. Yarı belinden yukarısı görünür, ara sıra durup alınının terini siler. Biraz sonra Ziba bülbüllerle beraber şarkı söylemeğe başlar.)

Ziba (Bülbüllerle beraber)

*Niçin bülbül böyle feryat edersin
Yuvanda varken eşin ah edersin
Düşmüşüm ben devasız mihnetlere
Eşim gitti karıştı zulmellere*

*Yeter Allah yeter artık ayrılık
Ağlarım ben sabah akşam kalp kırık
(Bülbül sesleri)*

*Bülbül isterse aşar şu dağları
Ormanları sahraları bağları
Gider bulur bir yuvada eşini
Ben bulamam benimkinin peşini*

*Yeter allah yeter artık ayrılık
Ağlarım ben sabah akşam kalp kırık
(Bülbül sesleri)*

*Büyük tanrım! canda takat kalmadı
Göz yaşımı taşırmak almadı
Gayri senden kime şekva eylesem
Sende de hiç merhamet mi kalmadı*

*Yeter allah yeter artık ayrılık
Ağlarım ben sabah akşam kalp kırık*

(Müzikayla beraber bülbül sesleri)

(Şarkı ve müzika bittikten sonra Ziba bir müddet dalğın durur. Sağda ağaçların arasından Muammer gelir)

İkinci Meclis

Ziba, Muammer, (Tepede), Himmet (Uzakta tarlada)

Muammer — (Yavaş yavaş gelerek) Ziba hanım!

Ziba — (Hamen ayağa kalharak) Vay Muammer Bey. Geldiniz mi?

Muammer — Himmet ağa nerede?

Ziba — (Uzakları göstererek) Ta orada. Tarlada çalışıyor.

Muammer — Aman beni görmesin. (Bir ağacın arkasına saklanarak) Zavallı adam Veli gittikten sonra üç sene içinde kahrından ne kadar çöktü değil mi? Onu bu yaşta sabahtan akşama kadar güneş, yağmur altında tarlalarda çalıştığını görmek kalbimi sızlatıyor.

Ziba — Geceleri sabahlara kadar ahladığını, ofladığını işitseniz haline daha çok acırsınız.

Muammer — Oğlunun kabahatinde en büyük mücrim beni zannediyor. Bana karşı derin bir kin besliyor. Eskişehirden buraya geldikçe onun elini öpmek, kendimi af ettirmek için bir fırsat arıyorum. Fakat ne fırsat düşünüyorum ne cesaret ediyorum. Önceleri siz de beni mücrim sanıyordunuz, siz de benden nefret ediyordunuz Ziba hanım. Fakat Veli ile İstanbul'da geçen hayatımızı size anlattıktan sonra asıl mücrimin kim olduğunu anladınız be-

ni affediniz. Evet asıl mücrim zavallı Velinin masum, cahil kalbini zehirleyen kadın olduğunu....

Ziba — (*Şiddetle Muammerin sözünü keserek*) Sus! O kadının adını anma. Üç sene rüyamda o kahbe ile uğraştım. Her gece onu boğdum ama öldüremedim ertesi gece yine rüyama girdi.

Muammer — Artık rahat olunuz rüyanıza giremez. Geçen gün İstanbuldan bir arkadaşım, Velinin de arkadaşı idi, Eskişehirde geldi. Onun deyişine göre Meliha denizde yıkanırken boğulmuş.

Ziba — (*Şiddetle*) Gerçek mi!!! (*Allaha şükür eder gibi baygın gözlerini semaya diker*) Allah büyüktür (*bir müddet sükût*) Bak emmimi kül eden faizci Samoel! Eskişehirden otomobille buraya gelirken yolda bir uçuruma yuvarlandı kafası patladı. Malları satılığa çıktı. Fenalık eden cezasını bulur.

Muammer — Himmet ağadan zabtettiği tarlalar, değirmen filan satılmış.

Ziba — Kim aldı acaba?

Muammer — Bilmiyorum. İstanbullu biri almış diye Eskişehirde kulağıma bir söz çalındı?

Ziba — Acaba Eskişehirde İstanbuldan gelen arkadaşınızı mı aldı?

Muammer — Yok canım onda para ne gezer o İstanbulda gündelikli bir avukat kâtibidir. O Eskişehirde temyiz mahkemesinde bir iş takibine gelmişti.

Ziba — Elan inşaallah iyi bir adamdır. Mektup gönderdiğiniz zaman bunu Veliye yazınız.

Muammer — Himmet ağa bu günlerde Veliden mektup aldımı?

Ziba — Bilmem. Emmim Veliden gelen mektupları bize söylemez. Ona keder vermemek için biz de sormayız... Veli size bu günlerde yazdı mı?

Muammer — İzmirden aldığım son mektubu siz bili-

yorsunuz. Çok neşeli bir mektuptu. Ondan sonra bir buçuk ay geçti mektup almadım.

Ziba — Allah sizden razı olsun ara sıra buraya gelirsiniz. Velinin yazdığı mektupları bana okursanız gönülüm rahat ediyor. Şimdi benim okuma yazma öğrendiğimi bilse banada yazar sanırım.

Muammer — Vay! siz okuma yazma öğrendiğinizi mi? ne vakit?

Ziba — (*Gülerek*) Köye bir hoca hanım gelmişti. Ben emmimden gizli ondan okuma yazma öğrendim.

Muammer — Bana bile bir şey söylemediniz.

Ziba — Öğreneceğimi ummiyordum. Ama kolaymış. Bir buçuk ayda öğrendim.

Muammer — Evet şimdiki harflerle okuma yazma öğrenmek çok kolaydır. Eski harflerle olaydı bir buçuk senede yazmak şöyle dursun bir buçuk satır okuyamazdınız.

Ziba — (*Koynundan bir kâğıt çıkararak*) İşte Veliye yazdığım ilk mektup. Ama göndermeğe utanıyordum.

Muammer — Niçin?

Ziba — Yanlıları çokdur da....

Muammer — (*Elini uzatakrak*) Veriniz bakayım.

Ziba — (*Kâğıdı göksünde sıkarak*) Olmaz. Sizden de utanırım.

Muammer — Ziba hanım biz hemşire birader gibiyiz. Siz emminize yengenize söylemediğiniz derdinizi bana söyleyorsunuz. Veriniz veriniz. (*Ziba çekinerek kâğıdı verir. Muammer kâğıda göz gezdirdikten sonra*) ehemmiyetli bir yanlış yok okunaklı bir yazı. Sizi tebrik ederim... Fakat bu mektup çok kısa. Hocanızdan hiç bahis etmiyorsunuz. Ondan selam yazmamışsınız.

Ziba — Veli hocamı tanımaz ki selam yazayım.

Muammer — Nasıl tanımaz. Tanır, tanır. Size okuma

yazma öğreten büyük hocanız sizin kalbiniz ve aşkıdır. Veli onu çok iyi tanır,

Ziba — (Önüne bakarak) Mektupta böyle şey yazamazdım. Çünkü çok güç, çok uzun olur.

Muammer — Öyledir. (Gülerek) Kalpte kaynaşan, taşan sözleri dil ile kalem ile tarif etmek güçtür. Biraz daha derin okursanız kalbinizin okuduğu firkat destanını daha kolay yazarsınız. (Kâğıdı zibaya iade etmek ister)

Ziba — (Kâğıdı almıyarak) Sizde kalsın. Veliye bir mektup gönderir seniz bunu da beraber gönderin.

Muammer — Son mektubunda bana İzmirden hareket edeceğini yazmıştı. Şimdi nerede olduğunu bilmiyorum. Fakat adresini öğrenirsem ilk mektubumla bunu gönderirim. (Kâğıdı cebine koyarak) Ne kadar sevinecektir... Bilmem hatırlanır mı Ziba hanım? Bundan iki buçuk sene evvel Veliye gönderilmek için bana üçyüz lira vermiştiniz.

Ziba — Biliyorum. O parayı aldım diye bir mektup yazmıştı. Ne yapayım elimden okadar yardım geldi.

Muammer — O yazdığı mektubun birkaç kelimesi bozuktu okunmıyordu. Ben size demiştim ki bu kelimelerin onun göz yaşları bozmuştur. Sonra siz de ağladınız ve göz yaşlarınızı o mektupla sildiniz.

Ziba — (Gözlerini silerek) Peki bunu şimdi niçin söylüyorsunuz beni tekrar ağlatıyorsunuz..

Muammer — Bu sefer mektubunuza gelecek cevap göz yaşlarla ıslanmış gelmiyecek. Size bir ışık, bir aydınlık, parlak bir istikbal getirecek sanırım.

Ziba — Kendi gelse daha çok gözüm aydın olur.

Muammer — E.. Belki bir gün o da olur. Gün doğmadan neler doğar meşime seherden.

Ziba — Ah! Veli gelmeden şu İstanbul dilini de bilseydim öğrensem.

Muammer — Hislisiniz, zekisiniz, öğrenirsiniz, fakat İstanbul diline o kadar imrenmeyiniz. O şatafath dil öz tür

dili değil melezdır. O dilin bir çoğu kalbin riya tellerinde size sahte şiirler terennüm eder. Zavallı Veliyi de aldatan o dil değilmiydi. (Bu esnada Hikmet bayırdan çıkarılır. Zıab ve Muammer Himmeti birden bire karşılarında görünce irkilirler. Himmet muammeri baştan ayağa süzer sonra yüzünü tarlalara dönüp haykırır.)

Himmet — (Bağırarak) Veli!.. Veli!.. gel buraya. arkadaşın burada seni bekliyor.

Ziba — (Himmete koşarak) Veli geldi mi emmi?

Himmet — (Zibayı yavaşça göğsünden iterek) gelmedi. heyulası gözümün önüne geldi. Üç yıl evvel bunları yan yana görmüştüm de.. Yine yan yana göreyim diye onun gölgesini çağırıyorum. Haydi sen git yengene söyle benim yemeğimi getirsin. (Ziba soldan gider. Muammer de sağdan gitmeğe davranırken Himmet mani olur.)

Himmet — (Yüzünün ve göksünün terini silerek) Sen eğlen delikanlı sana diyeceğim var. (Muammer tereddütlerle durur) Yakın gel... Hatırdamı delikanlı? Bundan üç yıl evvel o benim viran olan evimin bağçesinde Velinin yanında sen benim "Himmet Baba,, diye elimi öpmüştün. Ben sana "hoş geldin,, demiştim... hatırına geliyormu?

Muammer — Geliyor Himmet Baba.

Himmet — Yine sana hoş geldin. Derim,

Muammer — Öyle ise babacığım yine elini ver öpeyim.

Himmet — (Acı acı gülerek elini uzatır) O vakit elim bu kadar nasırlı bu kadar buruşuk değildi.

Muammer — (Himmetin elini öperek) Babacığım! Ben bu eli çoktan öpmek isteyordum fakat cesaret edemiyordum.

Himmet — Ben de seni bazı bazı Eskişehirde geldikçe görüyordum ama seninle görüşmek istemiyordum. Niçin biliyor musun? seni görünce aklıma öteki geliyordu, Veli geliyordu. (İçini çekerek) ne olurdu oda senin gibi harap olan gençliğini tamir etseydi.

Muammer — Belki ediyor.

Himmet — Ummam. Çalışmaya alışmadan eğlenceye dalan gençler sonradan çalışma yolunu bulamaz. İşte buna yüreğim yanıyor.

Muammer — Veli fena bir çocuk değildir Himmet Baba. Ondan ümidinizi kesmeyiniz. Ona karşı çok fazla sertlik göstermeyiniz. Bu acı ona büyük bir ders olmuştur.

Himmet — Güzel söylüyorsun oğul. Ona fazla sertlik gösterdim. Biliyorum buna yüreğim yanmıyor değil. Ama başka dürlü ne yapardım. Ne kadar kuruntularım, ümitlerim varsa temelinden yıkdı. Beni bir lokma ekmeğe muhtaç etti. Bilse idim. Oda senin gibi çalışarak kendi ekmeğini çıkaracağını bilse idim....

Muammer — Onu kovmazdınız değilmi?

Himmet — Oğul sen baba olmadın ki bilsen. (*Titrek bir sesle göksüne vurarak*) Şurada neler kaynadığını anlayamazsın. Ben mücahedei milliyede asker idim. Eskişehiri düşmandan kurtarmak için girdiğimiz çetin muharebede göksümden yaralandım. Yaramdan çok kan akdı ama Velinin yüreğimde açtığı yara kadar zırlamadı. Bazı geceler onu rüyamda görüyorum. (*Etrafına bakıp kimse işitmesin diye alçak bir sesle*) o kadar öpüyorum ki....

Muammer — Tekrar gelse ne yaparsın!

Himmet — Ne yüzle gelecek. Yalnız benim değil köylünün yüzüne nasıl bakacak. Geleceğini hiç düşünmüyorum. Hani oğlu ölmüş babalar yokmu. İşte ben unlar gibiyim Veli benim için ölmüştür. Ölen adam tekrar gelirmi. (*Gözlerini silerek*) bir buçuk aydır mektup yazdığı yok... Sana yazıyormu?

Muammer — Ben de bir buçuk aydanberi mektup almadım.

Himmet — Kim bilir öldü mü kaldı mı?... (*Biraz sükût*)... Şimdi ben Veliye olan muhabbetimi kardeşim kızı

Zibaya verdim. Dünya gözile unuda bir eversem... Ahrette rahat giderim... (*Yine sükût*)... oğul ben seni Eskişe hirde büyüklerine sordum. İşine çok iyi bakıyormuşsun. Seni seviyorlar.. Bazı kere düşünüyorum. Veli Zibaya lâıyk bir koca değildi.. değildi amma şimdi zavallı kızcağız Veli yok diye evdemi kalsın. Düşünüyorum ki senin gibi bir...

Muammer — (*şiddetle*) Himmet Ağa. Sözün alt tarafını söylemeyiniz. Anladım... Veli hayatta olsun olmasın, O daima benim kardeşimdir Ziba da bir hemşiremdir. Ben bu hatıralarla ölünceye kadar yaşayacağım.

Himmet — (*Muammerin yüzüne bakıktan sonra*) Sen ne temiz yürekli bir çocukmuşsun be. Evvelce seni kabahatli tuttuğum için şimdi kendimden utanıyorum.

Muammer — Bana müsaade babacığım. Köyde biraz işim var gine gelirim.

Himmet — Beklerim. Köye geldikçe bize uğra. Uğurlar olsun.

(*Muammer Himmetin elini öperek sağa doğru yürür*).

Muammer — (*Giderken dönerek*) Himmet Ağa, Veli gelse, Benim gibi çalışmış, ekmeğini kazanmış gelse ne yaparsın?

Himmet — Bir baba ne yaparsa onu yaparım. Ama demin söyledim ya sen baba değilsin ki... (*görsüne vnrarak*) Şurada kaynayan şeyi bilesin.

(*Muammer sağdan gider. Himmet arkısından bakar. Başını sallar gözlerini siter. Soldan elinde bir çukın Gülüm gelir*)

Üçüncü Meclis

Himmet, Gülsüm sonra Ziba

Gülsüm — Ağam yemeğini getirdim.

Himmet — (*Gülsüme dönerek*) Getir bakalım Gülsüm baci. Şu ağacın dibine koy.

Gülsüm — (*Çıkını açıp ağacın altına yayararak*) Sana ne getirdim biliyor musun? Yumuşak olsun diye kıymalı soğanlı kül pidesi.

Himmet — Ne getirsen yerim. Bugün tarlaya erken geldim. Durmadım çapa yaptım. Acıktım öyle bir yiyişim geldi ki... (*Ağacın altına oturur yemeğe başlar*)

Gülsüm — Gün ağarırken kahveni içmeden kulübeden çıktın. Ağzına bir lokma ekmek almadın. Aç çalışmak bu yaşta sana eyi gelmez ağam.

Himmet — Karın doyurmak için çalışmak lâzım.

Gülsüm — Bak çakşırımın paçası yine yırtılmış. Akşam Zibaya ver de ona bir yama yapsın.

Himmet — (*Yemek yiyerek*) Olur.

Gülsüm — Sana acıyorum ağam. Elbisende yamasız yer kalmadı.

Himmet — Varsın öyle olsun. Derneğe gitmiyorum ya. Tarlada çalışan adamın elbisesi böyle olur. Birgün bütün bütün parçalanacak. Allah kerim. İnsan dünyaya çıplak gelir çıplak gider. Yeter ki aç susuz kalmayalım. (*Göğsünde takılı İstiklâl madalyasını göstererek*) şunu gördün mü şunu? Bu İstiklâl madalyası gösümde asılı durdukça onun şerefi onun ışığı benim eski elbisemi âlemin gözüne güneş gibi parlak gösterir. Sana vasiyetim olsun öldüğüm zaman bunu yine gösüme takınız beni bununla mezara sokunuz ki Allahın huzuruna şanlı, şanlı çıkayım. Bu uğurda şehit olan hemşehrilerime işte size nişan getirdim diyeyim.

Ziba — (*elinde bir desti ile soldan gelerek*) Emmi sana su getirdim.

Himmet — Ziba! beni çocuk gibi şımartıyorsun be. Yingen yemeğimi, sen suyumun ayağına getiriyorsunuz.

Ziba — Sen de bizi besliyorsun.

Himmet — Onu geç. Haydi oldu olacak bana pınardan taze souk su getir.

(*Ziba sağdan gider*)

Gülsüm — (*Zibanın arkasından bakarak*) Zavallı kızın gençlik çağı geldi geçiyor.

Himmet — (*Şiddetle*) Onu kapa. Dertlerimi deşecek sin. (*Bir müddet sükût. Bir kaç lokma yedikten sonra*) Gülsüm ne aklıma geldi biliyor musun?

Gülsüm — Ne ağam?

Himmet — Bundan bir çok sene evvel sen genç idin ben dinç idim. Üç senelik karı koca idik. Ben yine böyle sap sade bir rençber idim, bu tarlada çalışırdım. Sen bana bu günkü gibi evden yemek getirirdin. Ama nasıl getirirdin biliyor musun? Hani Eskişehir muharebesinde çocuklarını sırtlarına bağlayan, cepheye göğüslerinde cep hane taşıyan analar vardı ya işte onlar gibi Veliyi sırtına bağlardın da bir elinde desti bir elinde çorba bakracı öyle gelirdin. Bu ağacın altında otururduk tatlı tatlı yemek yerdik. söylerdik, gülerdik..... (*Gözlerini bir noktaya diküp dalar*)

Gülsüm — (*Biraz sükûttan sonra*) Neçin susdun, neçin daldın?

Himmet — (*Uykudan uyanır gibi*) Şurada gözlerimin önüne bir şey geldi de... Veli üç yaşında idi. Demek yirmi sene oluyor şurada koşar oynardı... (*İçini çekerek*) Hey gidi günler hey!

Gülsüm — (*Ağlayarak*) Kim bilir şimdi nerede o?.. (*Biraz terettüdden sonra*) ağa!.. Ondan hiç mektup almiyor musun.

Himmet — Çok mektup aldım... bana bir çok masal yazıyordu ama inanmadım. Eğer yazdıkları doğru olsa idi çoktan çıka gelirdi.

Gülsüm — (*Ağlayarak*) Kim bilir... İnşallah!..

Himmet — Ağlama. Beni de ağlatacaksın. Başka şey düşünelim... Hani bir gün sen bu ağaca salıncak kurmuşdun. O vakıt yeni evli idik. Muhtarın kızı Zeynep de buraya gelmişti. Ben onu salıncakta salladım sen kıskandın kızdın salıncığın iplerini kesdin.

Gülsüm — Sen de az değildin ha!... Hele evlenmeden evvel ele avuca sığmayordun. Bütün köy kızları seni görünce saklanacak kovuk ararlardı. Bir gün, hiç unutmam. Bir ramazan bayramının üçüncü günü idi. Köy kızları toplanmış dere kenarında oturuyorduk.

Himmet — (*gülerek*) Ha! Ayaklarınızı dereye sokmuşunuz omu?

Gülsüm — İşte o gün sen birdenbire ağaçların arasından çıktın. "Heyyy! köroğlu geliyor kaçan kurtulur." diye bağırdın üzerimize koştun biz yalın ayak kaçmaya başladık. Ayaklarımıza sivri taşlar batıyordu.

Himmet — (*gülerek*) O ne bağış çağırıştı. Avazından köy ayaklandı.

Gülsüm — Dağlara bayırlara tırmaştık.

Himmet — Ağaçlara çıkanda vardı.

Gülsüm — Sen yakaladığını bir öpüp bırakıverdin Nihayet beni yakaladın.

Himmet — Ama öpmedim.

Gülsüm — Ama bırakmadın.

Himmet — Eh hâlâ da bırakmıyorum... Gülsüm bak ömür dediğin nasıl çabuk geçiyor. Bu dediğin hikâye hemen hemen kırk seneden fazla, daha dün olmuş gibi.. Gençlik insana neler yaptırır.

Gülsüm — Veli de genç olduğu için..

Himmet — (*Kaşlarını çatarak*) Yooo... orada dur. Kâşki Veli de köy kızlarını kovaloya idi. O böyle yapmadı İstanbulun bir yılanını boğazına sardı zehirlendi, derin bir uçuruma yuvarlandı. Gidiş o gidiş. Eğer o uçurumdan çıkabilirse....

Ziba—(*Son derece heyecanlı telaşlı bağırarak koşarak soluk soluğa sağdan gelir*) emmi!... yenge!... (*göğsü inüp çıkar zor nefes alır sözünü ikmal edemez*)

Himmet ve Gülsüm — (*Endişe ile*) Ne var? ne oldun?

Ziba, (*Bir ağaca dayanarak daima heyecanlı*) Ah!.. biraz su.

Gülsüm — (*Telaşla davranarak*) Sumu!... destiyi ne yaptın?

Ziba — Koşarken destiyi düşürdüm kırıldı.

Himmet — Ne oldun? Yılanmı gördün ki kaçıyordun!

Ziba — Hayır... (*Zorla nefes alarak*) Bayırın... alt başında... iki kişi gördüm.

Himmet — (*Ayağa kalkarak*) Sana sataştılar mı?

Ziba — Hayır... Birisi Muammer Bey... (*Ellerile göğsünü sıkarak heyecanını zaptetmek ister*)

Himmet — Öbürü kim?

Ziba — Öbürü.. (*Gülsüme koşup göğsüne kapana-rak*) Veli geliyor yenge.

Gülsüm — (*Şaşkın*) Veli mi geliyor?.. (*İki kadın bir birine sarılıp kalırlar. Htmmet ağaca dayanıp gözlerini semaya diker. Sağdan Muammer arkasından Veli tereddütle girerler ve oldukları yerde dururlar. Veli alelâde sivil giymiştir. Elinde bir çanta vardır. Bir müddel sükût. bu sırada bülbül öter.*)

Dördüncü Meclis

Himmet, Gülsüm, Ziba, Veli, Muammer

Muammer — (*Bülbülün ötmesi bitikten sonra*) Himmet ağa! Allah seni, bülbüllerinden irak düşürmesin. Yuvana bir bülbül daha geldi.

(*Himmet elini alınına götürür başını sıkarak cevap vermez. Gülsüm Veliye koşmak için bir kaç hareket eder « Veli » diye haykırır farta heyecandan düşecek gibi sallanır Ziba onu tutar.*)

Himmet — (*Ağır ağır gözlerini semadan indirerek boğuk bir sesle*) Gülsüm! kendini topla. Bazı kere sevinç insana keder verir. Görmiyormusun ben nasıl taş gibi duriyorum. (*Bu sözü ağlayan bir sesle söylemiş ve ağlamağa başlamıştır. Gözlerini sildikten sonra yavaş yavaş ortaya gelip âmirane bir tavurla*) Veli! Ananın elini öp.

Veli—(*Elindeki çantayı yere bırakıp Himmete koşar*)
Baba! (*Himmetin ellerine sarılıp öper*)

Himmet — (*Veliyi kolları arasına alıp yüzüne bakarak*) Veli! seni ne kadar çok göresim gelmişti! (*veliyi alnından öpererek*) seni rüyamda öperdim.

Gülsüm — (*hıçkırıkla ağlayarak*) Ağa! Ağa! bırak bana gelsin.

Himmet — (*veliyi gülsüme iterek*) Haydi anana git kadın yüreği daha yufkadır.

Veli — (*Gülsüme koşup gösüne yatarak*) Anacığım!

Gülsüm — (*Veliye sarılıp öpererek*) Oğlum! Seni dünya göziyle tekrar gördüm.

Himmet — (*Zibaya*) Sen ne duruyorsun. Git yengene. Sana müjdenin bedelini versin. Kollarının arasında sıkığı yeter.

Ziba — (*yavaş yavaş Gülsümle Velinin bulunduğu noktaya gidip utangaç bir tavurla*) Veli!

Veli — (*Zibaya dönüp*) Ziba! (*Zibanın elini tutar*) Beni sen kurtardın, sen yaşattın. Sana çok minnetim var. Bana gönderdiğin üç yüz lira ile bilsen ne büyük işler yaptım. O ne bereketli helâl para imiş.

Himmet — Ne? ne?... Sen benden gizli buna paramı yolladın?

Muammer — Himmet ağa! Ziba Hanım sizden gizli bir şey daha yapmıştır ki onu haber alınca bütün kaba-hatlerini af edersiniz (*koynundan Zibanın vermiş olduğu kâğıdı çıkararak*) Sizden gizli bir buçuk ayda okuma yazma öğrenmiş. İşte Veliye yazdığı mektup.

Himmet — (*sevinçle*) gerçekmi kız? ne vakit kimden öğrendin?

Ziba — Köye bir Hocahanım gelmişti ya işte ona yalvardım beni okuttu.

Veli — (*Muammerin elinden mektubu çekip alarak*) Zibanın bana yazdığı mektup sende ne geziyor? (*Mektuba göz gezdirir*)

Ziba — Sana göndermek için ben verdim.

Himmet — Aferin Ziba. İşte benim istediğim gibi tam bir Türkoğlu anası olacaksın.

Veli — Güzel yazın, güzel ifaden var. Seni tebrik ederim Ziba.

Gülsüm — Veli! karnın açmı oğlum?

Muammer — Karnımız akşam üzeri acıkacak Gülsüm nene. Şimdi Veli gittiği yerlerden getirdiği hediyeleri size verecek. Haydi bakalım Veli.

Veli — Ziba! Senin bana yolladığın üçyüz lira çok bereketli, çok helal para imiş dedim a. Bu para ile yaptığım bir ticarete kazandım. Onun kazancile yine kazandım, hasılı beş altı kerre devirden sonra kârın yekûnu bin lirayı buldu. Beş yüzü senin, beş yüzü benim oldu. Senin üçyüz lirana beşyüz ilâve ettim, namına İş Bankasına koydum. (*Koynundan bir çek çıkararak*) İşte senedi.

Ziba — Ben sana bu parayı geri almak için göndermedim.

Veli — Ben babamın oğluyum, aldığımız parayı mutlak geri veririz. (*Çeki Zibanın eline sıkıştırarak*) Al sana vereceğim ilk hediye budur.

Himmet — Buna çok sevindim Veli. Aferim sana.

Veli — (*Himmetin karşısına geçerek*) Baba! ver şu mübarek elini bir daha öpeyim. (*Himmetin elini tutup*) Baba senin bana verdiğin ders çok doğru, çok acı, çok faydeli idi. Sen bana bu dersi verirken ben bu dersin faidesinden nasıl istifade edeceğimi düşünüyordum. O anda her şeye azmettim. Her ne türlü müşkülâta rast gelirse meyletim yeis getirmemeğe, sonuna kadar çalışmaya azmettim. İşte bu azimle yola çıktım. O gece mehtabın ışığıyla Eskişehir'e yaya gittim. Arkamdaki elbiseleri sattım. koltuğuma sıkıştırdığım eski elbisemi arkama, yırtık çarıkları ayağıma giydim. Azim yolunda bu çarıklar benim çok işime yaradı. Şömendüferle İstanbul'a gidecek cebimde

para varken yaya gitmeği azmettim. Yolda uğradığım köylerde rençberlik ettim. Bazı yerlerde okuma yazma bilmeyen köylülerin mektuplarını yazdım. Rençberlikten yazıcılıktan aldığım paraların pek azını harç ettim. Kuru ekmek yedim amma baba senin dediğin gibi insana kendi parasile yediği ekmek tatlı geliyor. İstanbul'a dört ayda vardım. Cebimde yüz liraya yakın para vardı. Bu şehrin nasıl bir bata Kane olduğunu bildiğim için cebimdeki paranın az zamanda tükeneceğinden korkuyordum. Allah razı olsun bir arkadaşım beni bir avukat yanına koydu. Haftada on lira alıyordum. Fakat bu para beni maksadıma eristiremezdi. Avukat beni akrabasından bir zahire tüccarına kâtip verdi. Haftağım onbeş kâğıda çıktı ama ben az görüyordum fakat orada ticaret işlerini öğrendim buda benim için bir kârı. İşte bu aralık Zibanın gönderdiği üçyüz lira elime geldi. Bir o kadarda bende vardı. Kendi kendime bir iş yapmağı kurdum. Bu fikrimi tüccara söyledim. Bana "oğlum ben Anadolu içinde şununla bununla muamele yapacağıma sen benim seyyar ortağım ol ne kazanırsak yarı yarıya," dedi. Tam seksen beş defa Karadeniz limanlarını dolaşdım. Ne fırtınalar geçirdim. Fakat benim azmim Karadeniz fırtınasından daha kuvvetli idi. Bazen kazancımı hesap ediyordum bin beş yüz lirayı geçmişti.

Gülsüm — A oğlum neçin o vakit gelmedin. Denizlerin kazasından korkmadın mı?

Veli — Daha maksadıma ermemişdim ana. Karadenizden sonra Anadolu'ya akın ettim, kezmediğim, görmediğim şehir kasaba köy kalmadı. Bir kaç defa şömenferie Eskişehirin önünden geçtim. Eskişehir istasyonuna geldikçe yüreğim yanardı. Muammere bile görünmemek için vagonda saklanırdım.

Muammer — Seni görse idim ne olurdu. Sanki seni yirmi idim?

Veli — Boş boğazlık edersen beni gördüğünü anama babama söylersin diye saklanırdım.

Muammer — Dündenberi seninle beraberiz. Biraz evvel buraya geldim. Himmet Ağa, Ziba Hanım size hiç bir şey sezdirdim mi?

Himmet — Hayır.

Ziba — Ben sezer gibi olmuştum.

Muammer — Şimdi Veliyi gördükten sonra bunu söyleyorsunuz.

Himmet — Susun... Söyle seni dinliyorum.

Veli — Baba! İnsanda azim olursa, doğru iş görürse çabuk zengin oluyor. Bir gün İzmirde külliyyetli üzüm satılıyordu fiat düşkün idi. Ne olursa olsun alırım dedim aldım. Bizim ortağın biraz canı sıkıldı ama sonra yüzü güldü. Bu işte tam altı bin lira kazandık. Ondan sonra bir çok zaman İzmirde kaldım kendi hesabıma bir çok iş yaptım... Ziba işte bnrada senin de hesabına iş yaptım da senin sermayenin üzerine beş yüz lira koydum. Üç sene ana baba bucağından uzakta, gurbette işte ben böyle yaşadım. Nihayet sağ salim geldim.

Himmet — Hoş geldin safa geldin oğlum alnın açık yüzün pak geldin.

Gülsüm — Dahada evvel gelse idin ne olurdu. Ben bu kadar özülmezdim.

Veli — Neden üzüldün ana? Ben her hafta size mektup yazdım.

Gülsüm — Hiçbir mektubundan haberim yok.

Ziba — Bazı kerre köyde Muammer Beye rasgelirdim. O senden mektup aldığını bana söylerdi.

Veli — Okuma yazma öğrendiğini bilseydim sana da yazardım.

Gülsüm — (Himmete) Ağa! Bak mektup alıyormuşsun da niçün bize söylemedin?

Himmet — Gelsin de kendi söylesin diye.

Gülsüm — Ah! Babalar!... Ana yüreğini bilmezler ki...

Muammer — Şimdi sitemin, kinayenin sırası değil... Veli hani babana vereceğin hediye.

Veli — (*Çantadan birkaç kâğıt çıkararak*) Baba! sana haddim olmayarak eski evinin, tarlaların tapularını getirdim.

Himmet — (*Gözlerini açarak şaşkın şaşkın bir halde*) Eski evimin, tarlalarımın... tapusunu mu? (*Ağhyarak*) Veli! Veli! (*Velinin kucağına düşer*)

Veli — (*Himmetin sakalını okşuyarak, öpererek*) Baba! baba! Yarın öbür gün yine davalarını ağıllara salarsın, yine yavaşmalarını tarlalara sürersin, bu tarlalar azdır baba bunları daha böyütürüz. Büyük bir çiftlik yaparız. Sen evinin yüksek penceresinden çiftliğini seyredersin. Sana bir çiftlik kâhyası lâzımdır. Muammer ekmesini biçmesini bilmez ama.....

Muammer — Ektirmesini biçirmesini pekâlâ bilirim.

Veli — İşte sana bir kâhya. İkinci bir oğul.

Ziba — Ya sen ne yapacaksın?

Veli — Seninle beraber şehirleri, kasabaları, köyleri dolaşacağım.

Gülsüm — (*Şiddetle*) Yinemi gurbet oğul. Yinemi ananı yalnız bırakacaksın.

Veli — Ana! Benim daha işim bitmedi. Azmimin yarı yolunda kaldım. Ben isteyorum ki bizim küçük değirmen kocaman bir fabrika olsun. Çifçi Himmet ağanın oğlu bir fabrikatör olsun. Köyümüzün gençleri yalnız tarlalarda rençberlik edecek değil ya biraz da fabrika ameleliği etsinler... (*Himmete*) değil mi baba değil mi? Benim başımdan tehlikeli bir yel geçti büyük bir fırtına geçirdim. Yine senin himmetinle kendimi de sizi de kurtardım. Üç yıl evvel bana verdiğin ders sayesinde tuttuğum bu azm yolunda sonuna kadar gitmek için bana duâ et.

Himmet, (*Doğrularak*) — Oğul! Allah seni iki cihanda aziz etsin.

Veji — Baba! işte ben senden bu duayı bekliyokdum. Senden bu düayı işitmeden, bana hakkını helal etmeden öleceğimden korkuyorum. (*Çantadan eski çarıklarını çıkararak*) bu yırtık çarıkları ben çok esgitmeden yine sana getirdim. Bunları yine o kapının üstüne, eski yerine asarız.

Himmet — (*velinin elinden çarıkları alarak*) Anladın ya bu çarıkların kıymetini, kerametini. Türkoğlu bu deri parçalarıyla dünyanın bir ucundan obür ucuna gitmiştir.

Veli — Anladım baba. Anladım ve iman ettim ki Türkoğlu azmederse daha uzaklara gider.

Himmet — Veli! ben senin ayaklarından o parlak konduraları çekip alırken ne demiştim. Önce kafanın içini parlat sonra ayaklarını - işte şimdi o parlak postalları geymeğe hak kazandın. Ben de sana ondan bir çift hediye edeyim.

Veli — Acele etme baba! ne vakit değirmenimizin yerine büyük bir fabrika kurup işletirsem o vakit hediye edersin?

Ziba — (*Mahcubane*) O fabrikada bana bir iş yok mu?

Veli — Elbette var. O vakte kadar sen okumayı yazmayı daha ileri götüreceksin. Babam Muammeri nasıl kendine çiftlik kâyası tayin ettise ben de seni şimdiden fabrikaya yazıcı tayin ettim.

Muammer — Aylık kaç?

Veli — Herhalde seninkinden yüksek. Ve bu günden itibaren işleyor.

Muammer — Yalnız benim anlamadığım birşey var Veli. Ziba Hanıma bir hediye, babana bir hediye var da anana yokmu? ona ne getirdin bakalım?

Veli — (*Gülsümün göksüne kapanarak*) Ana sana kendimi getirdim.

Gülsüm — (*veliye sarılıp öptükten sonra*) Ağa! en kıymetli hediyeyi ben aldım. Sakin kıskanma.

(Bu esnada dışarıdan türkü söylüyerek kadın, erkek köylüler gelir)

Köylüler

Kutlularız Himmet ağa
Şen olasın mutlu sana
Geldi veli alnı açık
Gitmış iken aklı kaçık

Çalışmanın rahat sonu
Başarmaktır hüner onu.

İş göreni tanrı sever
Sen de onu artık ever
Dolsun evin torunlarla
Ağulların koyunlarla.

Çalışmanın rahat sonu
Başarmaktır hüner onu.

Çalış veli çalış veli
Muhtaç sana baba ili
Bu topraktır besler bizi
Görmeyelim düşman izi.

Çalışmanın rahat sonu
Başarmaktır hüner onu.

Gazi Paşa açtı bize
Geniş yollar izden ize
Durmayaalım hep koşalım
Maksadına ulaşalım.

Çalışmanın rahat sonu
Başarmaktır hüner onu.

Perde iner

SON

Ankara Haziran 1932